

1 MAYIS

VE SENDİKAL

ÖRGÜTLENME

RAPORU

www.memursen.org.tr

1 Mayıs ve Sendikal Örgütlenme

Ankara | 2016

MEMUR-SEN
MEMUR SENDİKALARI KONFEDERASYONU

MEMUR-SEN
MEMUR SENDİKALARI KONFEDERASYONU

www.memursen.org.tr

Adres : Oğuzlar Mahallesi 1375 Sokak No: 1
Balgat-Ankara/Türkiye

Tel : (0.312) 230 09 72

Faks : (0.312) 230 39 89

E-posta : memursen@memursen.org.tr

Sahibi : Memur-Sen Adına
Ali YALÇIN
Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni : **Mehmet Emin ESEN**
Genel Başkan Yardımcısı

Yayın Kurulu : **Metin MEMİŞ**
Günay KAYA
Mehmet BAYRAKTUTAR
Hacı Bayram TONBUL
Levent USLU

Yazar : Tarkan ZENGİN

Grafik Tasarım : İrem DENİZ

Baskı : Semih Ofset / 0312 341 40 75

Baskı Tarihi - Adet : 25.04.2016 / 3.000

YAZAR HAKKINDA

Tarkan ZENGİN

Çalışma Hayatı Uzmanı

1975'te Erzurum'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Erzurum'da tamamladı. Lisans Eğitimini Gazi Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünde tamamladı. Gazi Üniversitesi SBE'de "Ücret Adaletsizliğinin Adams'ın Hakkaniyet Kuramı Çerçevesinde Analizi" teziyle yüksek lisansını tamamladı. Gazi Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalında Doktorası devam etmektedir.

1996-1999 yılları arasında Tes-İş Sendikasında Uzman olarak çalıştı. 2000-2007 Türk Harb-İş Sendikası'nda Eğitim Dairesi Müdürlüğü yaptı. 2006-2013 Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesinde, "Sendikal Hareketler" adlı ders verdi. 2007-2015 Bem-Bir-Sen'de Genel Başkan Danışmanlığı yaptı. Halen Harb-İş Sendikası'nda Eğitim Müdürü ve Eğitim-Bir-Sen'de Genel Başkan Danışmanıdır.

Birçok ulusal ve uluslararası projede Koordinatör, Moderatör ve Eğitimci olarak çalıştı. TBMM Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılması ve Çözüm Önerilerinin Ortaya Konulması Araştırma Komisyonunda" Danışman olarak görev yaptı. Sendikal Hareketler, Sendikal Hak ve Özgürlükler, Uluslararası Sendikacılık, Çalışma Hayatı ve Endüstri İlişkileri üzerine çalışmalar yapmaktadır. Yayımlanmış bireysel 3 kitabı, ortak yazarlarla 6 kitabı, yayın koordinatörlüğünü yaptığı 5 kitabı, hakemli dergilerde yayımlanmış çok sayıda makaleleri ve çalışma hayatına ilişkin raporları bulunmaktadır. Evli ve 3 çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	6
--------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM: DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE 1 MAYIS

1. 1 Mayıs'ın Tarihsel Arka planı	8
2. 1 Mayıs Nasıl Ortaya Çıktı?	9
3. ABD'de Kanlı 1 Mayıs ve Haymarket Meydanında Yaşananlar	10
4. Ülkemizde İlk 1 Mayıs Osmanlı Döneminde Kutlandı	11
5. 1 Mayıs Broşürü Dağıtanlar İstiklal Mahkemelerinde Yargılandı.....	12
6. İşçilerin Bayramını Kutlayan İlk Başbakan: Menderes	12
7. 1 Mayıs 1977 Katliamı ve Provakasyonlar	13
8. 1977 Katliamında Sol Hareketlerin Kavgalarının Etkisi Var mı?	15
9. Failler Bulunamayınca Darbeye Gerekçe Oluşturdu	15
10. Darbenin Etkisinin Azaldığı 1990'lı yıllarda 1 Mayıs'lar	16
11. 28 Şubat Öncesi ve Sonrasında 1 Mayıslar	16
12. Ak Parti Hükümetleri Döneminde 1 Mayıs'lar	17
A - Ak Parti Hükümetlerinin İlk Döneminde 1 Mayıs'lar	
B - Taksim'de Katledilenlerin İsimlerini Hatırlamayanlar Alana Kutsallık Atfediyor	
C - Marjinal Sol Örgütler 1 Mayıs'ı Propaganda Aracı Olarak Görüyor	
D - 1 Mayıs "Emek ve Dayanışma Günü" Olarak Resmi Tatil Yapılıyor	
E- Tüm Konfederasyonlar Taksim Alanında Ortak Kutlama Yapıyor	
Dünyada 1 Mayıs Kronolojisi	21
Türkiye'de 1 Mayıs Kronolojisi	22

İKİNCİ BÖLÜM: SENDİKAL ÖRGÜTLENME

1. Örgütlenme Esaslarına Göre Sendikalar	25
2. Sendikal Örgütlenmenin Önündeki Engeller	26
3. İşçi Sendikacılığında Örgütlenme Oranları	27
4. Memur Sendikacılığında Örgütlenme Oranları	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ALAN ARAŞTIRMASI

1.	Araştırmanın Yöntemi	33
	A. Araştırmanın Modeli	
	B. Evren ve Örneklem	
	C. Veri Toplama Araçları	
	D. Sınırlılıklar ve Sayıtlar	
2.	Verilerin Analizi ve Bulgular	34
	A. Ankete Katılanların Profili	
	a. 1 Mayıs'ta Yaşanan Çatışma Görüntülerinden Rahatsızlık Duyma Durumu	
	b. 1 Mayıs'ın Anlamına Uygun Kutlanma Durumu	
	c. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	
	d. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	
	e. Katılımcıların Çalışma Yılına Göre Dağılımı	
	f. Katılımcıların Çalışma Yeri Göre Dağılımı	
	g. Katılımcıların Üye Oldukları Konfederasyona Göre Dağılımı	
	B. 1 Mayıs'a İlişkin Çalışanların Algıları	39
	a. 1 Mayıs'ta Yaşanan Çatışma Görüntülerinden Rahatsızlık Duyma Durumu	
	b. 1 Mayıs'ın Anlamına Uygun Kutlanma Durumu	
	c. 1 Mayıs Kutlamalarında Provokasyon Olduğunu Düşünme Durumu	
	d. 1 Mayıs'ın Taksim Dışında da Kutlanabileceğini Düşünme Durumu	
	e. Taksim'in Çalışanlar İçin Kutsal Olduğunu Düşünme Durumu	
	C. 1 Mayıs'ta Yaşanan Çatışma Görüntülerinin Kaynağı	44
	D. 1 Mayıs'tan Çalışanların Beklentileri	44
	E. Türkiye'nin En Önemli Sorunu	45
	F. Sendikaya Üye Olmanın Önündeki Engeller	46

TAKDİM

Ali YALÇIN

Memur-Sen Genel Başkanı

Memur sendikaları, üye sayısı ve sendikalılık oranı bakımından önemli bir büyüklüğe ulaşmıştır. Nicelik olarak büyüyen memur sendikacılığı hareketinde Memur-Sen olarak bugüne kadar yaptığımız nitelikli çalışmaları sürekli hale getirmemiz elzemdir. Zira sayı olarak büyüyen sendikal mücadeleyi daha ileriye taşımak için sürekli yeni bilgi üreten bir sendikal yapı inşa etmeliyiz. Memur-Sen ülkemizde en fazla üyeye sahip konfederasyon olmanın yanında üye odaklı sendikal çalışmalarıyla üyesine en fazla ekonomik ve sosyal kazanım elde eden bir konfederasyondur. Ülkemizde genetiği değiştirilmiş sendikacılığın temsilcisi olan bazı konfederasyonların temsil ettiği sendikal anlayışın tersine, sendikacılığı gerçek işlevine uygun yapma çabamızdır. Son yıllarda 1 Mayıs'ı alan tartışması üzerinden kaotik bir ortama dönüştürmek isteyenler varken, Memur-Sen bir taraftan 1 Mayıs'ı ruhuna uygun bir şekilde kutlamakta diğer taraftan da bilimsel çalışmalar yaptırarak çalışanların sorunlarını gündeme getirmektedir.

1 Mayıs'ı kaotik ortama dönüştürerek toplumsal barışı, dayanışmayı ve kardeşliği tüketmeye çalışanlara karşı, Memur-Sen toplumsal barışı, dayanışmayı ve kardeşliği güçlendirerek yeniden üretmeye devam etmektedir. Elinizdeki bu çalışmayı yaptırarak hem yeni bilgiler üretiyoruz hem de 1 Mayıs'a ilişkin bilinmeyen birçok bilginin emek hareketinin gündemine girmesine vesile oluyoruz. Çalışmada, emek dostu imajı olan partilerin aslında 1 Mayıs'ı yasakladıkları, emeğe mesafeli olduğu söylenen partilerin ise 1 Mayıs kutlamalarını serbestleştiren ve resmi tatil yapanlar olduklarını görüyoruz. Çalışmada yapılan alan araştırmasında, "Taksim bizim için kutsal", "Taksim dışında kutlama yapmayız" diyenlerin kendi üyelerinin beklentilerinden ve gündemlerinden ne kadar uzak olduğunu görüyoruz. Çünkü yapılan alan araştırmasında Taksim alanını kutsal olarak görenlerin oranı sadece %10,9'dur. Ankete katılanların %89,1'i alanı kutsal olarak görmemektedir. Taksim'de 1977'de katledilenlerin acısını paylaşıyoruz ve rahmetle anıyoruz. Ancak uzun yıllar Taksim dışında kutlama yapanların 2006'dan sonra alanın kutsallığını hatırlamalarını da bu çalışma vesilesiyle kamuoyunun takdirine sunuyoruz. Bir de alana kutsallık atfedenlerin, orada katledilenlerin isimlerini bile hatırlamaması ise emekçilere karşı en büyük haksızlıktır. Çalışmada Taksim dışında da kutlama yapılabileceğini söyleyenlerin oranı %90,4'tür. Bu veri de bazı konfederasyonların, emekçilerin ve hatta kendi üyelerinin bile taleplerini bilmediklerini göstermektedir.

"1 Mayıs ve Sendikal Örgütlenme" adlı çalışmada önemli teorik bilgilerin yanı sıra alan araştırmasıyla önemli veriler elde edilmiştir. Teorik bilgiler içinde kamuoyundan gizlenen bazı gerçekler gün yüzüne çıkartılmıştır. Ayrıca alan araştırmasında ise hem 1 Mayıs hem de sendikal örgütlenmeye ilişkin ilginç veriler elde edilmiştir. Kitapları, araştırmaları, eğitimleri ve makaleleriyle çalışma hayatına önemli katkılar sunan Çalışma Hayatı Uzmanı Tarkan Zengin'e bu çalışma dolayısıyla Memur-Sen ailesi olarak teşekkür ederiz.

Çalışmanın başta Memur-Sen teşkilatı olmak üzere tüm çalışanlara faydalı olmasını temenni ediyorum. 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günümüz kutlu olsun. 1 Mayıs barışın, kardeşliğin, emeğin ve emekçinin sesinin yükseldiği bir gün olsun.

1. BÖLÜM

Dünyada ve Türkiye’de 1 Mayıs

1 MAYIS'IN TARİHSEL ARKA PLANI

1. GİRİŞ

Farklı ülkelerde “işçi bayramı”, “emek bayramı”, “çalışanların birlik, dayanışma ve mücadele günü” gibi çeşitli adlar altında kutlanır 1 Mayıs. Dünyanın birçok yerinde barışın, özgürlüğün ve dayanışmanın günü olarak kabul edilir. Tarihler 1 Mayıs 1886’yı gösterdiğinde Amerika’da işçiler, günde 12 saat, haftada 6 gün olan çalışma süresinin, günlük 8 saate indirilmesi talebiyle iş bırakma eylemi yapmışlardı. Eyleme müdahale edilmesi sonrası yaşanan elim olaylar 1 Mayıs’ın simgesel bir gün olmasını sağlamıştır. Yaşanan olaylarda çok sayıda işçi öldürülmüş ve bazı işçi liderleri idama mahkum edilmiştir. 1889’da Paris’te toplanan 2. Enternasyonal’a, Amerikalı sendika lideri Samuel Gompers bir mesaj göndererek yaşananları anlatır. Burada alınan kararla 1 Mayıs, uluslararası nitelik kazanır ve 1890 1 Mayıs’ında dünyanın birçok ülkesinde grevler ve gösteriler yapılır. Ülkemizde ilk 1 Mayıs 1909’da Osmanlı dönemi sosyalistleri tarafından kutlanmıştır. Osmanlı döneminde kutlanmaya başlanan 1 Mayıs’larda hep kızıl bayraklar taşınır ve kızıl rozetler takılırdı. Bu nedenle ülkemizde yıllarca 1 Mayıs “komünistlikle” eşdeğer görülmüştür. Geniş halk kitleleri ve çalışanların 1 Mayıs’a yıllarca mesafeli durmasının nedenlerinden biri budur. Cumhuriyetin ilan edildiği yıl ise 1 Mayıs’ın kutlanması yasaklanmış, merhum Menderes’le birlikte ücretli resmi tatil yapılmış, darbeler döneminde kutlanması yeniden yasaklanmış, 1975 yılından 12 Eylül darbesine kadar kutlanmış, 12 Eylül darbesiyle kutlanması yeniden yasaklanmıştır. Rahmetli Özal’la birlikte açık alanlarda kutlanmaya başlanmış ve nihayet 2009’da dönemin Başbakanı Erdoğan Hükümeti tarafından resmi tatil yapılmıştır.

1977 yılında yaşanan 1 Mayıs katliamı, siyasi tarih açısından da önemli bir olaydır. Bu olay aydınlatılmadığı için Çorum ve Maraş olayları olmuş ve ardından 12 Eylül darbesi yapılmıştır. Darbeciler 1977 yılı 1 Mayıs’ını darbe gerekçesi olarak kullanmışlardır. 34 kişinin katledildiği (DİSK’e göre 36 kişi) 1977 olayları yaşandığında 6 Haziran 1977 genel seçimleri yapılacaktı. 3 kişinin öldüğü 1996 1 Mayıs’ında ülke 28 Şubat darbesine doğru hızla yol alıyordu. 1991 yılından 2006 yılına kadar başka alanlarda kutlama yapan bazı konfederasyonların ve meslek örgütlerinin Taksim’in kutsallığını 2007’de hatırlaması enteresandır. Tesadüf müdür bilinmez ama bu ısrarın olduğu yıl 22 Temmuz 2007 genel seçimleri yapılacaktı. Bu nedenlerle 1 Mayıs ülkemizde sadece emek hareketinin simgesel bir günü değil aynı zamanda toplum mühendislerinin provakasyon aracı olarak kullanmak istediği bir gündür.

Son yıllarda bazı sendikaların alan ısrarı üzerinden yürüttüğü tartışmalarla gölgelenen 1 Mayıs, toplumsal algının aksine ülkemizin birçok şehrinde barışçıl gösterilerle anlamına uygun biçimde kutlanmaktadır. Ortaya çıkan şiddet görüntülerine çoğu zaman marjinal sol örgütlerin tutumlarının, bazı sendikaların ideolojik yaklaşımlarının ve bazı zamanlarda ise güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanmalarının neden olduğu söylenebilir. Genel olarak değerlendirdiğimizde 1 Mayıs, en fazla üyeye sahip olan konfederasyonlar tarafından anlamına uygun biçimde ve barışçıl gösterilerle kutlanmaktadır. Marjinal gurupların çıkardığı olaylar çalışanları temsil etmediği gibi çalışanların bu olaylardan rahatsız olduğu yapılan alan araştırmalarının sonuçlarında da görülmektedir.

Memur-Sen için yaptığımız bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 1 Mayıs'la ilgili teorik bir tarihsel arka plan sunacağız. Daha önce yazdığımız bir raporda yer alan bilgileri güncelleyerek 1 Mayıs'ı tüm yönleriyle okuyucunun dikkatine sunmaya çalıştık. İkinci bölümde sendikal örgütlenmeyle ilgili teorik ve istatistiksel bilgiler verdik. Üçüncü bölümde ise "1 Mayıs ve Örgütlenme" ile ilgili yaptığımız bir alan araştırmasının sonuçlarını paylaştık. Alan araştırmasının, 1 Mayıs'a çalışanların nasıl baktıklarına ilişkin ve örgütlenmede yaşadıkları sorunları anlamamızı sağlayacak ilginç sonuçlar var. Araştırmada ayrıca çalışanların Taksim'i kutsal görüp görmediklerini, ortaya çıkan şiddet görüntüleri hakkında ne düşündüklerini, çalışanların sendikalara üyeliğini etkileyen faktörlerin neler olduğunu, örgütlenmenin önündeki engellerin ve çalışanların 1 Mayıs'tan neler beklediklerini ortaya koyacak verilerin elde edildiği araştırmanın sendikal harekete katkı sağlaması beklenmektedir.

Sendikalar 1 Mayıs'ta toplumsal gerginlikleri artıran kurumlar olmamalıdır. Sendikalar toplumsal barışa katkı sağlamalı, çalışanların ve çalışma hayatının sorunlarına çözüm arayan bu tür çalışmalar yapmalıdır. Emek odaklı bir sendikal anlayışın temsilcisi olmak, en başta emekçilerin hayatına katkı sağlayan çalışmalar yapmayı gerektirir. Emek hareketine katkı sağlayacak bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan Memur-Sen Genel Başkanı Ali Yalçın'a ve Memur-Sen Yönetimine teşekkür ederim.

2. 1 MAYIS NASIL ORTAYA ÇIKTI?

Uzun çalışma süreleri, 1800'lü yıllardan itibaren çalışanlar tarafından sürekli eleştirilen konulardan biridir. Bu konu emek örgütlerinin tartışma konusu olmadan önce çalışma sürelerinin azaltılması fikir düzeyinde tartışılıyordu. 1769'da Helvetius, çalışma süresinin sekiz saatle sınırlanmasını yazılarında savunmuş, 1800 yıllarında Benjamin Franklin bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaları için dört saat çalışmalarını yeterli gören fikirler öne sürmüştü, 1817 yılından itibaren ise Robert Owen, çalışma süresinin sekiz saat olmasını iddia etmiştir. Bu fikir tartışmalarının dışında 1830-1847 yıllarında İngiltere'de çalışma süresinin günlük sekiz saate indirilmesi talebiyle işçi eylemleri yapılmıştır. 1848 devrim yıllarının yaşandığı Fransa'da işçilerin önemli taleplerinden biri olan çalışma süresinin düşürülmesi, devrimin sonrasında gerçekleşmiş ve Paris'te çalışma süresi, on bir saatten on saate indirilmiştir. Niha-yet 1866 ve 1868 tarihli 1. Enternasyonel kongrelerinde, sekiz saatlik işgünü ilkesi temel talepler arasında yer almıştır.

Endonezya

1884 yılında Amerika'da toplanan sendika federasyonu, günlük sekiz saatlik çalışma süresi hedefinin gerçekleşmesi için mücadele edilmesini kararı 1 Mayıs 1886 itibarıyla aldı. Bu sendikal örgüt, kararı aldıktan iki yıl sonra ise Amerika'nın en büyük sendika konfederasyonu olacak ve AFL adını alacaktır. Amerika Hükümeti 1868'de kamu kesiminde çalışanlar için günlük çalışma süresini 8 saate indirdi. Bu arada özel sektörde çalışan Amerika işçilerinin farklı işçi yapılanmaları kurduklarını görüyoruz. Philadelphia'lı terzi Uriah Stephens, kurduğu sendikada yeterli üye sayısını bulamayınca "Soylu ve Kutsal Emek Şövalyeleri"ni kurdu. Bu

örgütün bazı liderleri Amerika'da meydana gelen 1886 kanlı olaylarının içinde olmuştur. Stephens, gizlilik olmadan bir işçi sınıfı oluşturulmayacağını düşünüyordu. Bu nedenle üyeleri dışında kimse bu örgütten haberdar değildi. Emegin şövalyeleri, 1886'da 700 bin üyesi ile dünyanın en büyük işçi örgütlerinden biri olmuştu. En büyük üye katılımını ise son bir yıl içinde yapmış ve 600 bin yeni üye kazanmıştır.

3. ABD'DE KANLI 1 MAYIS VE HAYMARKET MEYDANINDA YAŞANANLAR

1 Mayıs 1886, çalışma günü olan cumartesiye denk gelmişti. Amerikan işçileri "Bugünden itibaren hiçbir işçi günde sekiz saatten fazla çalışmayacaktır. Sekiz saat çalışma. Sekiz saat dinlenme. Sekiz saat eğitim" sloganı etrafında birleşmişler-

di. Amerikalı İşçilerin önderliğinde 1 Mayıs 1886'da işçiler, günde 12 saat, haftada 6 gün olan çalışma süresinin, günlük 8 saate indirilmesi talebiyle iş bıraktılar. Dünya tarihinde ilk 1 Mayıs protestosu yapılıyordu. Amerika'dan 340 bin işçi günlük sekiz saat çalışma süresi için greve katılmıştı. Chicago'da eylemlere 80 bin kişi katılmıştı ve burası eylemlerin merkeziydi.

Bir Alman gazetesinde, yaşanan olaylar şu şekilde haberleştirilmişti: "Pazartesi Chicago polisi Mc Cormick Harvester fabrikası dışında bekleyen grev göz-cülerine ateş açarak birkaçını öldürdü. Salı günü "intikam" başlıklı bildirimler dağıtılarak Haymarket Meydanında bir protesto mitingi çağrısı yapıldı. Mitingin dağılması esnasında 200 kişilik bir grup ile polisler arasında olaylar çıktı. Atılan bir bomba sonucu yedi polis öldü. Polisin ateş açması sonucu daha fazla sayıda polis ve dört işçi hayatını kaybetti." Olay bir başka şekilde şöyle anlatılır: "Mc Cormick tarım işletmesinin yöneticileri, 1 Mayıs 1886'da yapılan grev kararına uyan bin 200 işçisini işten çıkararak yerine yeni işçiler alır. İşini kaybeden işçiler, 3 Mayıs'ta fabrikanın önünde eylem yaparlar. Polis eylem yapan işçilere ateş ederek altı işçinin ölümüne, elli işçinin yaralanmasına neden olur.

İşçi liderleri konuşmalarını tamamlarken polislerin arasına kimin attığı meçhul olan bir bomba düşer. Bomba, sekiz kişinin ölümüne ve altmış kişinin yaralanmasına neden olur. İşçi liderleri tutuklanır. Olayların sorumlusu olarak görülen işçi liderlerinden Spies, Parsons, Fisher ve Engel idam edilirler, Lingg ise hücrelerinde intihar eder. Önce idam kararı verilen iki kişi ile birlikte toplam on kişi ise ömür boyu hapis cezasına çarptırılır. 1889'da Paris'te toplanan 2. Enternasyonal'a, Amerikalı sendika lideri Samuel Gompers bir mesaj göndererek yaşananları anlatır. Burada alınan kararlar 1 Mayıs, uluslararası nitelik kazanır ve 1890 1 Mayıs'ında dünyanın birçok ülkesinde grevler ve gösteriler yapılır.

Yıllar içerisinde çalışanlar bazı isteklerini işverenlere kabul ettirdiler. Bu çerçevede 1 Mayıs'lar sadece grev ve protestoların yapıldığı bir gün olmaktan çıktı. Öyle ki zaman içinde 1 Mayıs, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından da kabul görmüş ve tüm dünyanın kabul ettiği bir gün olmuştur. Bugün dünyanın birçok ülkesinde emekçilerin bayramı olarak kutlanan 1 Mayıs, aynı zamanda "Birlik, dayanışma ve mücadele günü" olarak da hatırlanır. İlginçtir ki 1 Mayıs, Amerika'da doğmuş olmasına rağmen orada Emek Günü olarak Eylül'ün ilk Pazartesi resmi olarak kutlanmaktadır.

4. ÜLKEMİZDE İLK 1 MAYIS OSMANLI DÖNEMİNDE KUTLANDI

Ülkemizde ilk 1 Mayıs Osmanlı döneminde 1909'da kutlanmaya başlandı. İkinci meşrutiyetin ilanından hemen sonra 1909'da Üsküp'te Türk, Bulgar ve Sırp işçilerden oluşan yaklaşık yüz kişi ellerinde kırmızı bayraklarla yürümüşlerdi. İstanbul'da

Yıllar içerisinde çalışanlar bazı isteklerini işverenlere kabul ettirdiler. Bu çerçevede 1 Mayıs'lar sadece grev ve protestoların yapıldığı bir gün olmaktan çıktı. Öyle ki zaman içinde 1 Mayıs, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından da kabul görmüş ve tüm dünyanın kabul ettiği bir gün olmuştur.

ilk 1 Mayıs 1910'da kutlanmaya başlandı. Osmanlı döneminden Cumhuriyet'in ilanı-na kadar 1 Mayıs, savaş dönemleri hariç küçük katılımlarla kutlandı. Osmanlı döneminde sosyalistlerin ilgi duyduğu 1 Mayıs, İkdam Gazetesi'nin 1 Mayıs 1920 tarihli nüshasında şu şekilde haberleştirilecektir: "1 Mayıs tatilinin her sene memleketimizde az çok bir in'ikası mevcut olduğu halde bu sene amele sınıfı fevkalade ahvali nazar-ı itibara alarak tatilden sarfı nazar etmiştir." Osmanlı işçileri, dönemin olağanüstü şartlarından dolayı 1920'de kutlama yapmamışlar. İlk kitlesel 1 Mayıs kutlaması ise 1921'de yapılmıştır. İkdam Gazetesi'nin 2 Mayıs 1921 tarihli nüshasında, yapılan etkinliklerle ilgili şu haber yer almaktadır: "Amelenin bir kısmı bayramlarını kutlamak için mavi işçi gömlekleri giydikleri ve kırmızı boyunbağı taktıkları gibi hemen hepsi de kırmızı rozetleri hamil idiler. Sosyalist Fırka merkez-i umumisine kırmızı bayrak çekmişti. Amelenin bindikleri bazı otomobiller de kırmızı bayraklar çekmişlerdi." 1 Mayıs 1922'de Sultan Ahmet meydanında toplanan işçiler yürüyüş yapmış, İzmir ve Ankara'da da gösteriler yapılmıştır. 1923'te İstanbul Umum Amele Birliği tarafından tertip edilen 1 Mayıs kutlamaları için Sultan Ahmet'te toplanan işçiler Mustafa Kemal'e ve 3. Enternasyonale birer telgraf çekmiştir. 1923 yılının başında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde, çalışma süresinin sekiz saat olması esasa bağlanmış ve "1 Mayıs'ın Türkiye İşçileri Bayramı" olarak kanunen kabulü öngörülmüştür. Kongrede ilke olarak kabul gören bu görüş yasalaşmadı. Ancak işçiler 1 Mayıs 1923'ü bayram olarak kutladılar. Dünyada 1 Mayıs'ı ortaya çıkaran "çalışma sürelerinin kısaltılması" talebi, ülkemizin gündemine de girmiştir.

5. 1 MAYIS BROŞÜRÜ DAĞITANLAR İSTİKLAL MAHKEMELERİNDE YARGILANDI

Cumhuriyetin ilan edildiği tarihten sonraki ilk 1 Mayıs kutlamalarını 1924'te Türkiye Amele Birliği tertip ediyordu. Ancak yeni rejimin Hükümeti, şiddetli bir tepki göstererek vilayetlere gönderdiği bir genelgede özetle şunları söylemiştir: "Amele Birliği namıyla bir müessese hükümetçe hiçbir veçhile tanınmamıştır. 1 Mayıs gösterilerine müsaade edilmemelidir." Buna rağmen kutlama yapan işçilerden tutuklananlar olmuş, 1 Mayıs için çıkarılan "Çelik Kol" gazetesi toplattırılmıştır.

Daha sonra "İnönü Hükümeti" tarafından 1925'de çıkarılan Tahrir-i Sükun Kanunu ile emekçi bayramını kutlamak çok daha zorlaşmıştır. O yıl bir dergi 1 Mayıs broşürü yayınlamıştı. Kapağında "Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz" yazan bu broşürü yayınlayan derginin yöneticileri ile Amele Teali Cemiyeti yöneticileri tutuklandılar. İstiklal Mahkemelerinde yargılanan yöneticilere 7 ila 15 yıl hapis cezası verildi. İstiklal Mahkemeleri işçi hareketleri içinde yer alan insanları da yargılamış ve hapse attirmiştir. Hapse atılanlardan biri de Nazım Hikmet idi. Hapse atılanlar yaklaşık 18 ay sonra Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle serbest bırakıldılar. Ayrıca 1925'te Atatürk'ün emriyle 1 Mayıs "Bahar Bayramı" olarak düzenlendi. 1935 yılında 1 Mayıs, işçi bayramı olarak değil de "Bahar ve Çiçek Bayramı" olarak ücretsiz tatil günü ilan edildi. Tek parti döneminde uzun yıllar 1 Mayıs'ın emek bayramı olarak kutlanması yasaklanmıştır. 1935'te 1 Mayıs bildirisi dağıttıkları gerekçesiyle yine tutuklamalar yapılacaktı. Tek parti dönemi boyunca 1 Mayıs kutlamaları yapmak yasaktı.

6. İŞÇİLERİN BAYRAMINI KUTLAYAN İLK BAŞBAKAN: MENDERES

Tek parti döneminin yasakları ve hapis cezaları, dönemin “emek hareketi” temsilcilerine de nefes aldirmamıştır. Çok partili hayata geçildiğinde katı kuralların esnediği ve demokrasinin yükseldiğini görüyoruz. 1951 yılında Menderes Hükümeti döneminde çıkarılan bir yasayla işçilere 1 Mayıs tatilinde yarım ücret ödenmesi, 1956 yılında ise yine Menderes Hükümeti döneminde işçilere 1 Mayıs tatilinde tam ücret ödenmesi sağlandı. İlginçtir ki sendikalara ve emeğe mesafeli durduğu söylenen merhum Menderes, işçilerin 1 Mayıs’ı gerçek bir resmi tatil olarak kutlamalarını sağlayan yasal düzenlemeleri yapmıştır. Menderes ayrıca ilk kez radyodan işçilerin bayramını kutlayan Başbakan olmuştur. 27 Mayıs darbesinden 26 gün önce, 1 Mayıs 1960’da radyodan yaptığı konuşmada işçilerin işçi bayramını kutlamıştır. O gün radyodan uzun bir konuşma yapan Menderes, 1 Mayıs ile ilgili olarak şunları söylemiştir: “Bugün 1 Mayıs işçi bayramı, işçi kardeşlerimize, elemsiz kedersiz birçok bayramlar idrak etmelerini ve onların refah ve saadetini temenni ederken, bu çerçevede kendilerine her zaman yardımcı olmanın en aziz emelimi teşkil ettiğini ifade etmek isterim” demiştir. 27 Mayıs darbe dönemi sonrasında, her ne kadar 60 Anayasasının özgürlükler getirdiği söylene de, 1975 yılına kadar toplu kutlamalar yapılamadı. 1967 yılında kurulan DİSK’in 1976 yılına kadar kitlesel kutlama yapmaması ise manidardır. 1976 yılında ise DİSK ve diğer örgütlerin katılımıyla Taksim Meydanında kutlamalar yapıldı.

7. 1 MAYIS 1977 KATLIAMI ve PROVAKASYONLAR

1 Mayıs 1977 katliamı, tarih sayfalarında hala aydınlatılmamış bir olay olarak yer almaktadır. 1977 olaylarının açığa çıkarılması için yeterli çalışmalar yapılamamıştır. 12 Eylül’e giden sürecin ilk ayağı 1977’deki 1 Mayıs katliamıdır. Hemen ardından Kahramanmaraş, Çorum olayları, Savcı Doğan Öz’ün ve DİSK başkanı Kemal Türkler’in öldürülmesi darbeye zemin hazırlamıştır. Belki de olayların faillerini bulma kararlılığı olsaydı 12 Eylül darbesi yapılamayacaktı. 1 Mayıs 1977 Taksim olaylarında yaşananlar, savcılarının hazırladığı iddianamede “tertip” olarak nitelendiriliyordu. Taksim Meydanı’na sayıları 500 bini bulan bir kitle katılmıştı. DİSK’in Genel Başkanı Kemal Türkler, konuşmasının sonuna geldiğinde etraftan silah sesleri duyulmaya başlandı. Sular İdaresi binasının üstünden ve meydandaki İntercontinental Otelinin çeşitli katlarından açılan ateş sonucu insanlar panik halde kaçmaya başladı. Yaşanan can pazarında 34 kişi hayatını kaybedecek 126 kişi ise yaralanacaktı. Bu karışıklık sırasında ölen 34 kişinin 29’u ezilme sonucu, diğer beş kişi ise kurşun ya-

İstanbul - Taksim 1977

raları ile hayatını kaybetmişti. 1 Mayıs 1977'de katledilenlerin sayısı konusunda farklı bilgiler var. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'nın Hz: 1977/14652, Büro No: 1977/458 ve İddia No: 1977/158 dosya numaralarıyla İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığı'na sunduğu iddianameye göre, biri kimliği belirsiz olmak üzere toplam 34 kişinin katledildiği yazıyor. Ancak DİSK'e göre ise 36 kişi katledilmiştir. Farklı kaynaklardan derlediğimiz bilgilere göre katledilenlerin isimleri şöyledir;

1 Mayıs 1977'de Katledilenlerin İsimleri

1. Ziya Baki (işçi)	19. Ahmet Gözükara (öğretmen)
2. Kahraman Alsancak (işçi)	20. Ercüment Günkut (öğrenci)
3. Niyazi Darı (işçi)	21. Alako Kenteus (müstahdem)
4. M. Atilla Özbilen (işçi)	22. Mehmet Ali Genç (gece bekçisi)
5. Hasan Yıldırım (işçi)	23. Hacer İpek (öğrenci)
6. Leyla Altıparmak (hemşire)	24. Sibel Açıkalin (öğrenci)
7. Ömer Narman (öğretmen)	25. Karabet Akyan (işçi)
8. Mustafa Elmas (öğretmen)	26. Jale Yeşimil (öğrenci)
9. Hikmet Öztürkçü (öğrenci)	27. Kadir Balci (tezgâhtar)
10. Divan Nergis (bekçi)	28. Hamdi Toka (seyyar satıcı)
11. Kenan Çatak (öğretmen)	29. Hülya Emecan (ev kadını)
12. Bayram Çıtak (öğretmen)	30. Bayram Sürücü (işçi)
13. Hüseyin Kırkın (işçi)	31. Mustafa Ertan (öğrenci)
14. Nazan Ünalın (öğrenci)	32. Ali Yeşilgül
15. Meral Özkal (hastabakıcı)	33. Yücel Elbistanlı
16. Kıymet Duman (hemşire)	34. Özcan Gürkan
17. Rasim Elmas (işçi)	35. Tevfik Beysoy
18. Bayram İyi (inşaat ustası)	36. Nazmi Arı (toplum polisi)

Görünen o ki “şartların olgunlaşmasını” bekleyen güçler, panik havasıyla insanların birbirini ezmesini istiyordu. Olayların failleri bulunamadı. Bulunamamasının nedeni belki de faillerin hiç aranmamasıydı. Çeşitli reflekslerle ya da korkularla olayların faillerinin üzerine gidilmemesi ülkemizi darbeye götürmüştür. Karanlık ve derin odaklar 1 Mayıs 1977 olaylarında kendilerine dokunulmayınca Maraş, Çorum olayları ve kimi sembol isimlerin öldürülmesi ile darbenin zeminini ustaca hazırlamışlardı. Açılan davalar ya zamanaşımına uğradı ya da yapılan suç duyuruları dikkate alınmadı. Kimlerin düğmeye bastığı asla sorgulanmadı. O gün yaşanan katliamın bir başka ilgi çekici yönü ise ülkenin 6 Haziran 1977 tarihinde genel seçimlerini yapacak olmasıydı. Ülkemizde her seçim döneminde gizli ellerin devreye girmesi, olayın tertip olduğunun bir başka göstergesidir.

Kanlı 1 Mayıs'ın yaşandığı dönem Süleyman Demirel Başbakan, Bülent Ecevit ise Ana muhalefet lideriydi. Başbakan Süleyman Demirel olay gecesi olağanüstü Bakanlar Kurulu toplantısına girmeden önce DİSK'i ve Genel Başkanı Kemal Türkler'i suçluyordu. CHP lideri Bülent Ecevit ise 7 Mayıs günü İzmir Konak alanında yaptığı konuşmada şöyle diyordu: “Devlet içindeki, fakat demokratik hukuk

devletinin denetimi dışındaki bazı örgütler ve güçler gün yitirmeksizin kontrol altına alınmalıdır. Kontrgerilla hareket halindedir ve 1 Mayıs'ta parmağı vardır.” Ancak ne Demirel ne de Ecevit olayların sorumlularını ortaya çıkaramadı. Kanlı 1 Mayıs olayları, 12 Eylül darbesine giden yolun önemli basamaklarından biri olarak kullanılacaktır.

8. 1977 KATLIAMINDA SOL HAREKETLERİN KAVGALARININ ETKİSİ VAR MI?

Dönemin tanıklarının yıllar sonra yaptığı bazı açıklamalar, 1977 katliamında sol hareketlerin kendi aralarındaki rekabetin etkisi olduğu tartışmalarını canlı tutmaktadır. Olayların büyümesinde fraksiyon çatışmalarının katkısı olma ihtimali göz ardı edilmemelidir. O dönem DİSK yönetiminde hakim olan görüş, “Moskova yanlısı” olarak bilinen Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) görüşleridir. Kutlamaları düzenleyen DİSK, o dönemde Maocu olarak bilinen grupların kutlama alanına alınmayacağını açık bir dille deklare etmişti. Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu ve Halkın Birliği o dönemin Maocu sol örgütleriydi. Diğer tarafta ise Türkiye İşçi Partisi, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi ve Türkiye Komünist Partisi vardı. Guruplar birbirlerini “provokatör” olmakla suçluyorlardı. Maocu guruplar DİSK yönetimini “revizyonist” olmakla ve “sosyal faşistlikle” açık bir dille suçluyorlardı. DİSK Maocu olarak nitelendirdikleri grupların alana sokulmaması için TKP yanlısı sendikalardan seçecekleri işçilere, “onları alana sokmama” görevi vermiş ve tören düzenini buna göre belirlemişlerdi. 1 Mayıs 1977 günü de her iki gurup arasındaki tartışmalar alanda da sürecekti. Tüm bu yaşanan gerginliklerle birlikte 1 Mayıs 1977'ye gidiliyordu. Ortamı daha da geren iki olay daha olacaktı. İstanbul'da “Halkın Yolu” yanlısı bir genç, TKP'nin gençlik örgütü olan İGD'lilerin (İlerici Gençlik Derneği) açtığı ateş sonucu öldürüldü. İzmir'de ise DİSK afişi asan üç işçi, Maocular tarafından vurularak yaralanacak ve bir başka kişi ise öldürülecekti. Yaşanan sol içi çatışmalar ve cinayetlerle tırmanan gerginliklerin, 1977 olaylarının büyümesinde etkilerinin bulunduğu bugün de tartışılmaktadır.

9. FAİLLER BULUNAMAYINCA DARBEYE GEREKÇE OLUŞTU

1977 olaylarıyla ilgili bir iddianame hazırlanmıştı. Hazırlanan iddianamenin yirminci sayfasında, “Bu büyük ve kanlı facianın tertipçisi, uygulayıcısı yurt ve insanlık düşmanı olan asli failler er geç tespit edilecek ve tarihin şaşmaz adaletinin önüne çıkarılıp hüküm giyeceklerdir” şeklinde bir değerlendirme vardı. İddianameyi hazırlayan savcılar, faillerin şimdilik tespit edilemeyeceğini sanki biliyorlardı. Onun için “er geç tespit edilecek” umutlarını geleceğe bırakıyorlardı. Kanlı 1 Ma-

yıs olaylarından sonra DİSK genel başkanı Kemal Türkler, DİSK'e bağlı muhalif 21 sendikanın talebiyle genel kurul yaptı ve seçimi kaybetti. Maden-İş Genel Başkanı olarak 22 Temmuz 1980'de evinin önünde vurularak katledildi. 1 Mayıs 1977, bir katliamın yaşandığı zaman olarak hatırlanmasının yanı sıra 12 Eylül darbesinin gerekçelerinden biri olarak da kullanılacaktı. Abdullah Baştürk'ün DİSK genel başkanı olmasının ardından 1 Mayıs 1978 yine Taksim'de kutlanacaktı. Ancak bu sefer hüznün hakim olduğu bir atmosferde anma yapıldı. 1979'da İstanbul'da 1 Mayıs kutlamaları yasaklandı. İstanbul dışındaki şehirlerde kutlamalar yapılabilirdi. 1980'e gelindiğinde Sıkıyönetim otuz ilde miting ve gösteri yapılmasını yasakladı. Darbenin ardından Milli Güvenlik Konseyi 1 Mayıs'ın "bahar bayramı" olarak bile kutlanmasını yasakladı.

10. DARBENİN ETKİSİNİN AZALDIĞI 1990'LI YILLARDA 1 MAYIS'LAR

İstanbul - Türkiye 1 Mayıs 1996

12 Eylül darbesinin katı kuralları, özellikle çalışanların birtakım haklarında geriye gidişe neden oldu. Darbe gerekçelerinden biri olan sendikaların bazıları kapatılırken bazılarının da faaliyetleri durduruldu. Uzunca bir süre 1 Mayıs kutlanmasına izin verilmedi. 1987'de yasal olmayan bir gösteri düzenlendi. 1989'da ise yapılan izinsiz gösteride bir kişi hayatını kaybetti ve çok sayıda kişi yaralandı. 1992'de Türk-İş, Hak-İş ve DİSK kapalı salonda "1 Mayıs güç birliği ortak bildirisi" yayımlayarak ortak 1 Mayıs kutlaması yaptılar. Aynı yıl üç konfederasyon İstanbul Gaziosmanpaşa'da kutlama yaptı. 1993 yılında Hak-İş Taksim'de kutlama yaptı. 1993'te Türk-İş İstanbul Abide-i Hürriyet Meydanı'nda, DİSK ise Pendik'te kutlama yaptı. 1994 1 Mayıs'ı Türk-İş, Hak-İş, DİSK ve Demokrasi Platformu içinde yer alan Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu İstanbul Abide-i Hürriyet Meydanı'nda coşkulu bir kutlama gerçekleştirdi. 1995'te 1 Mayıs Demokrasi Platformu'nun organizasyonu ve tüm sendikaların ortak katılımıyla İstanbul, İzmir, Adana ve Ankara'da kutlandı.

11. 28 ŞUBAT SÜRECİ ÖNCESİ VE SONRASINDA 1 MAYIS'LAR

İstanbul - Türkiye 1 Mayıs 2014

1996 ve 1997 yıllarında, ülkemizde post-modern darbe olarak adlandırılan 28 Şubat'a giden bir dönem yaşanıyordu. Bu süreçte darbeye giden yolda sendikaların etkileri tartışılmazdır. Dönemin güç odakları "biz üzerimize düşeni yaptık sıra silahsız kuvvetlerde" diyerek sendikalara ve meslek odalarına görev veriyorlardı. Mesut Yılmaz'ın Başbakan olduğu 1996'da 1 Mayıs, Türk-İş, DİSK, Hak-İş ve KESK organizasyonu ile Kadıköy'de kutlanıyordu. Göstericiler ile polis arasında çıkan çatışmalarda üç kişi hayatını kaybedecekti. Toplumun hafızasına olumsuz görüntülerin yerleşeceği bir 1 Mayıs daha yaşanacaktı.

Kadıköy'de kutlanan 1996 1 Mayıs'ında kan dökülmüş, çıkan olaylarda 3 kişi ölmüş, 33 güvenlik görevlisi yaralanmıştı. Yaşananlar halkta yeniden panik oluşmasına neden olacaktı. O gün zihinlere kazınan birçok olay gerçekleş-

ti. Birincisi uzun zaman sonra 1 Mayıs'ta üç insanımızı kaybetmemiz. İkincisi kızıl maskelerle, askeri düzenle ve tek tip kıyafetle yürüyen terör örgütleri. Üçüncüsü kızıl maskeli bir kadının Kadıköy meydanında yer alan çiçekleri elindeki sopayla tahrip etmesi. Dördüncüsü ise bir polisin göstericiler arasında şiddete maruz kalması ve ölü taklidi yaparak linçten kurtulması. Bu durum halkta endişeye neden olacak, "Neler oluyor?", "Nereye gidiyoruz?" sorularının sorulmasına neden olacaktı. 1 Mayıs kutlama alanlarında istenmeyen olayları çıkaranların, çalışanlar dışındaki kitleler olduğu bir kez daha görülmüştü. 1996'nın 1 Mayıs'ında akıllarda kalan olumsuz tüm görüntülerin terör örgütlerince yapıldığı yazılı ve görsel medyaya yansımıştı. Kadıköy'de polisi ölesiye dövenler arasında yer alan terörist G.A. daha sonra 2007'de Ulus'ta intihar bombacısı olacak ve 7 kişinin ölümüne 100 kişinin yaralanmasına sebep olacaktı. AK Parti'nin iktidara geldiği döneme kadar 1 Mayıs'lar sendikalar tarafından farklı alanlarda kutlandı.

12. AK PARTİ HÜKÜMETLERİ DÖNEMİNDE 1 MAYIS'LAR

A - Ak Parti Hükümetlerinin İlk Döneminde 1 Mayıs'lar

2003 yılı 1 Mayıs'ına gelindiğinde artık Ak Parti Hükümetlerinin olduğu dönemler başlıyor. 2003 ile 2006 tarihleri arasında önceki yıllarda olduğu gibi başka alanlarda kutlama yapan DİSK ve KESK, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılacağı 2007'de Taksim'in kutsallığını hatırlıyor. 2007 yılı aynı zamanda ülkemiz siyasi tarihi açısından kritik olayların olduğu bir dönem olacaktı. Daha önce 1977 katliamında yaşanan olayların ardından Çorum ve Maraş olaylarının darbe gerekçesi sayılması, Taksim ısrarının bir provakasyona dönüşebileceği şüphesini akıllara getiriyordu. 17 Mayıs 2006'daki Danıştay saldırısı, 27 Nisan 2007'de elektronik muhtıra ve çeşitli olayların yaşanması, yaklaşan genel seçimler, uzun yıllardır başka alanlarda kutlama yapan DİSK ve KESK'in 1 Mayıs 2007'de Taksim ısrarı, kafalarda soru işaretleri oluşturuyordu.

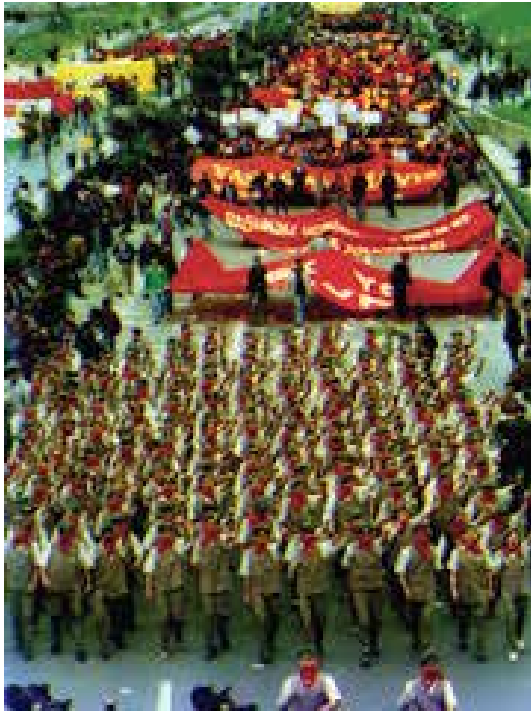
B - Taksim'de Katledilenlerin İsimlerini Hatırlamayanlar Alana Kutsallık Atfediyor

Uzun yıllar başka alanlarda kutlama yapan DİSK ve KESK'in, Taksim alanının kutsallığını 2007'de hatırlamalarını iyi niyetle açıklamak zordur. Taksim alanının kutsallığını 2007'den sonra hatırlamak her şeyden önce orada kaybedilen emekçilere ve onların yakınlarına yapılan bir haksızlıktır. Taksim alanının kendileri için kutsal olduğunu söyleyen sendikaların orada ölen emekçilerin isimlerini dahi hatırlayamaması ise düşündürücüdür. Taksim konusunda bilinmesi gereken iki önemli nokta var. Birincisi: Taksim'de 1977 yılında yaşanan katliamlar için anma yapılması aslında mümkündür ve zaten anma yapılmasını kısıtlamak doğru değildir. Taksim anıtına, ölen emekçilerin anısına çiçek koymak ve onları anmak zaten hiçbir zaman sorun olmamıştır. Bu konuda bilinmesi gereken ikinci önemli nokta ise Taksim'de kitlesel kutlama yapma ısrarı, sadece DİSK ve KESK'ten gelmektedir. Ülkemizin

17 Mayıs 2006'daki Danıştay saldırısı, 27 Nisan 2007'de elektronik muhtıra ve çeşitli olayların yaşanması, yaklaşan genel seçimler, uzun yıllardır başka alanlarda kutlama yapan DİSK ve KESK'in 1 Mayıs 2007'de Taksim ısrarı, kafalarda soru işaretleri oluşturuyordu.

sayı bakımından da en fazla üyeye sahip olan iki işçi konfederasyonu Türk-İş ve Hak-İş ile iki memur konfederasyonu Memur-Sen ve Kamu-Sen farklı alanlarda kutlamalar yapmaktadırlar. Bu dört konfederasyonun liderleri genellikle 1 Mayıs'lar da sembolik olarak, ölen işçilerin anısına Taksim anıtında anma yaptıktan sonra farklı alanlarda kutlamalar yapmaktadır. Özellikle Memur-Sen'in ülkenin ve emek hareketinin gündemine göre, sembol şehirlerde emek bayramına kitlesel katılımlar sağladığı görülmektedir.

C - Marjinal Sol Örgütler 1 Mayıs'ı Propaganda Aracı Olarak Görüyor

İstanbul - Türkiye 1 Mayıs 1996

Sendikaların ve çalışanların çoğunluğu 1 Mayıs'ı barışçıl bir dil ve dayanışma duygularıyla kutlarken özellikle marjinal sol örgütlerin 1 Mayıs çağrılarını içeren bildirimlerine çatışma dili yansımaktadır. 1 Mayıs illegal örgütlerin kendilerini göstermeye çalıştığı alanlar olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle "çatışma dili" kullanılmaktadır. Bildirilere yansıyan bazı cümleler: "AKP'ye karşı üniversiteler isyanda, 1 Mayıs'ta alanlarda", "AKP'ye gününü göstereceğiz", "Komünistler, sendika militanlarının yetişmesi için var güçleriyle işçi yataklarında, fabrika ve işliklerde uzun erimli bir savaşımın içinde, görevlerinin başındadır", "Liseliler Alanlarda Savaşmaya Hazır". Bu dil 1 Mayıs'ta yaşanan görüntülerin nedenini ortaya koymaktadır. Bu çatışma diliyle alana davet edilen kitleler şiddet olaylarına meyilli oluyorlar. Sendikaların büyük çoğunluğu barışçıl bir dil kullanmalarına rağmen bazı sendikalar ve çalışan dışındaki kitleler olayların müsebbibi olarak karşımıza çıkıyorlar. Marjinal örgütlerin amacı, emekçilerin haklarını dile getirmek ve sorunlarına çözüm bulmak değil, emekçileri kullanarak örgütsel propaganda yapmaktır. Ölen tersane işçilerinin, madenlerde can verenlerin, hala cenazesine ulaşamayan enerji işçilerinin, kamu çalışanlarının sorunlarının, sefalet ücretiyle çalışmak zorunda kalan çalışanların bu örgütlerin gündemine girmemesi ise meselenin sadece 1 Mayıs olmadığını göstermektedir.

D - 1 Mayıs "Emek ve Dayanışma Günü" Olarak Resmi Tatil Yapılıyor

Ak Parti Hükümeti, 2008'de 1 Mayıs'ı "Emek ve Dayanışma Günü" olarak kabul etti. 1 Mayıs artık resmi bir hüviyet kazanmıştı. Bu önemli bir adım olmasına rağmen 2008 yılı tartışmalarla geçti. DİSK ve KESK, 2008 1 Mayıs'ında Taksim'in kutlamalara açılmasını istedi. İstanbul Valiliği gereksiz inatlaşmalarla "Taksim'i kutlamalara açmadı. Ancak bu konfederasyonların ısrarları gerginliği artırıyor. 2009'da ise Ak Parti Hükümeti daha ileri bir adım atarak 1 Mayıs'ı "Emek ve Dayanışma Günü" olarak resmi tatil yaptı. İşçi ve memurların uzun yıllardır çok önem

verdikleri bir talebi, yerine getirilmiş oldu. Bu, ülkemiz demokrasi tarihi açısından “devrim” niteliğinde bir karardı. Bu tarihî ve önemli karar yeterince anlatılamadı. Ancak daha önce içeriğine uygun olmayan bir biçimde “bahar ve çiçek bayramı” olarak kutlanan 1 Mayıs, ilk defa “emekçilerin bayramı” olarak resmi tatil ilan edilmişti. 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi’nde “1 Mayıs’ın Türkiye İşçilerinin Bayramı” olarak kanunlaşması talebi, 86 yıl sonra karşılık bulacaktı. Ancak bu tarihi olayı tüm sendikalar ve emekçiler bayram havası içinde kutlaması gerekirken sanki bilinçli olarak sabote ediliyordu.

Tablo 1: Yıllar İtibariyle DİSK ve KESK’in 1 Mayıs Kutlama Yerleri

YILLAR	HÜKÜMETLER	DİSK	KESK (1995’te Kuruldu)
1991	ANAP	İstanbul Saraçhane	
1992	DYP ve SHP koalisyonu (bir dönem CHP)	İstanbul Gaziosmanpaşa ve Ankara Salon Toplantısı	
1993	DYP ve SHP koalisyonu (bir dönem CHP)	İstanbul Pendik	
1994	DYP ve SHP koalisyonu (bir dönem CHP)	Abide-i Hürriyet Meydanı	
1995	DYP ve SHP koalisyonu (bir dönem CHP)	İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana’da	
1996	ANAYOL	İstanbul Kadıköy	İstanbul Kadıköy
1997	REFAHYOL	Abide-i Hürriyet Meydanı	Abide-i Hürriyet Meydanı
1998	ANAP-DSP-DTP Koalisyonu	Abide-i Hürriyet Meydanı	Abide-i Hürriyet Meydanı
1999	DSP Koalisyonu (Ecevit)	Abide-i Hürriyet Meydanı	Abide-i Hürriyet Meydanı
2000	DSP Koalisyonu (Ecevit)	Abide-i Hürriyet Meydanı	Abide-i Hürriyet Meydanı
2001	DSP Koalisyonu (Ecevit)	Abide-i Hürriyet Meydanı	Abide-i Hürriyet Meydanı
2002	DSP Koalisyonu (Ecevit)	Abide-i Hürriyet Meydanı	Abide-i Hürriyet Meydanı
2003	DSP Koalisyonu (Ecevit)	Abide-i Hürriyet Meydanı	Abide-i Hürriyet Meydanı
2004	Ak Parti Hükümeti	İstanbul Saraçhane	İstanbul Saraçhane
2005	Ak Parti Hükümeti	İstanbul Kadıköy	İstanbul Kadıköy
2006	Ak Parti Hükümeti	İstanbul Kadıköy	İstanbul Kadıköy

E- Tüm Konfederasyonlar Taksim Alanında Ortak Kutlama Yapıyor

Tüm konfederasyonlar 2010’da Taksim’de birlikte kutlama yaptı. Uzun yıllardır çalışanların talebi olan 1 Mayıs’ın resmi tatil yapıldığı 2009’dan sonra 2010’da da bir başka ezber bozulacak, Taksim 32 yıl sonra kitlesel kutlamalara açılacaktı. Ancak bu önemli ve tarihi günde olumsuz olaylar yaşandı. Nitekim 2010 1 Mayıs Taksim kutlamaları yapılırken Türk-İş Genel Başkanı konuşturulmamış, kürsü işgali sırasında yaşanan arbedede Memur-Sen Genel Sekreteri ve Sağlık-Sen Genel Başkanı Mahmut Kaçar’ın kolu kırılmış, her konfederasyon başkanının 5 dakika konuşması üzerinde anlaşılmış olmasına rağmen marjinal örgütler kürsüyü ele geçirmiş ve sadece DİSK ve KESK temsilcilerinin konuşmasına müsaade edilmiştir. Bu durum, çalışanların birlik ve beraberliğini bozan bir tavır olarak kayıtlara geçmiştir. Kürsü işgalini yapanlardan bazılarının çalışanlar dışındaki kitlelerden olduğunu belirtmekte fayda var. Taksim’in kitlesel kutlamalara açılması da şiddet görüntülerini

ortadan kaldırmamıştır. Bu olaylar bazı sendikaların dile getirdiği “Taksim kitlesel kutlama alanı olarak ilan edilse bile bu sefer başka sorunlar çıkarılacaktır” sözünü doğrular niteliktedir.

2011’de de tüm konfederasyonlar Taksim’de kutlama yaptı. Özellikle çalışanlar dışındaki marjinal örgütlerin katılımları işçi ve memurlarda her dönem rahatsızlığa neden olmaktadır. Zira işçiler ve memurlar çeşitli illegal örgütlerle aynı alanda kutlama yapmaktan rahatsızlık duymaktadır. 32 yıl sonra kitlesel kutlamalara açılan Taksim, 2013’te inşaat çalışmaları ve güvenlik nedeniyle kitlesel kutlama alanı olmaktan çıkarıldı. 2013’te ise 1 Mayıs’ın Taksim’de kutlanması tartışmalarıyla gerilen ortam nedeniyle o gün istenmeyen şiddet görüntüleri ortaya çıktı. 1 Mayıs İstanbul hariç tüm ülkede ruhuna uygun biçimde kutlanmıştı. 2010, 2011 ve 2012 yıllarında 1 Mayıs’ın Taksim’de kutlamaya açılmasını, 2013’te ise inşaat nedeniyle başka yer gösterilmesini makul gören dört büyük konfederasyon, başka alanlarda kutlama yaptı. DİSK ve KESK ise Taksim’in kendileri için kutsal olduğu gerekçesiyle ısrarlarını sürdürdüler. Diğer konfederasyonlar birlikte kutlama geleneğini devam ettirmek istemesine rağmen DİSK ve KESK çeşitli bahanelerle (ortak bildirilerdeki ifadeler, kutlama yeri vb.) birliktelik dışına çıktılar.

Sonraki yıllarda Konfederasyonlar ülkenin gündemine bağlı olarak farklı şehirlerde ve farklı temalarla kutlamalar yaptılar. 2016 1 Mayıs’ını Memur-Sen Kahramanmaraş’ta, Hak-İş Sakarya’da ve Türk-İş Çanakkale’de kutlayacağını açıkladı. Kamu-Sen ise şehitler nedeniyle bu yıl kutlama yapmayacağını açıkladı. DİSK ve KESK ise kendileri için kutsal olduğunu söyleyerek Taksim’de kutlayacaklarını açıkladılar.

YILLAR SENDİKALAR	TÜRK-İŞ	HAK-İŞ	DİSK	MEMUR-SEN	KAMU-SEN	KESK
2009	Kadıköy	Taksim	Taksim	Tandoğan	Taksim	Taksim
2010	Taksim	Taksim	Taksim	Taksim	Taksim	Taksim
2011	Taksim	Taksim	Taksim	Taksim	Taksim	Taksim
2012	Bornova	Tandoğan	Taksim	Tandoğan	Bornova	Taksim
2013	Taksim	Karabük	Taksim	Çanakkale	Taksim	Taksim
2014	Kadıköy	Kayseri	Taksim	Diyarbakır	Kadıköy	Taksim
2015	Zonguldak	Konya	Taksim	Konya	Adana	Taksim
2016	Çanakkale	Sakarya	Bakırköy	Kahramanmaraş	Kutlama Yapılmıyor	Bakırköy

DÜNYADA 1 MAYIS KRONOLOJİSİ

- 1830-1847 yıllarında İngiltere’de çalışma süresinin günlük sekiz saate indirilmesi talepleriyle işçi eylemleri yapıldı.
- 1848 devrim yıllarının yaşandığı Fransa’da işçilerin önemli taleplerinden biri olan çalışma süresinin düşürülmesi, devrimin sonrasında gerçekleşmiş ve Paris’te çalışma süresi on bir saatten on saate indirilmiştir.
- 1856’da Avustralya’nın Melbourne kentinde işçiler sekiz saatlik iş günü için Melbourne Üniversitesi’nden Parlamento Evi’ne kadar yürüdüler.
- 1866 ve 1868 tarihli 1. Enternasyonal kongrelerinde sekiz saatlik işgünü ilkesi temel talepler arasında yer almıştır.
- 1868’de Amerika Hükümeti kamu kesiminde çalışanlar için günlük çalışma süresini 8 saate indirdi.
- 1884’te Amerika’da toplanan sendika federasyonu günlük sekiz saatlik çalışma süresi hedefinin gerçekleşmesi için mücadele edilmesi kararını 1 Mayıs 1886 itibarıyla aldı.
- 1 Mayıs 1886, çalışma günü olan cumartesiye denk gelmişti. Amerikan işçileri “Bugünden itibaren hiçbir işçi günde sekiz saatten fazla çalışmayacaktır. Sekiz saat çalışma. Sekiz saat dinlenme. Sekiz saat eğitim” sloganı etrafında birleştiler.
- 1 Mayıs 1886’da Amerika’da işçiler, günde 12 saat, haftada 6 gün olan çalışma süresinin, günlük 8 saate indirilmesi talebiyle iş bıraktılar.
- 4 Mayıs 1886 Haymarket Meydanı’nda bir protesto mitingi çağrısı yapıldı. Mitingin dağılması esnasında 200 kişilik bir grup ile polisler arasında olaylar çıktı. Atılan bir bomba sonucu yedi polis öldü. Polisin ateş açması sonucu daha fazla sayıda polis ve dört işçi hayatını kaybetti.”
- 1889’da Paris’te toplanan 2. Enternasyonal’a, Amerikalı sendika lideri Samuel Gompers bir mesaj göndererek yaşananları anlattı. Burada alınan kararla 1 Mayıs uluslararası nitelik kazandı.
- 1890 1 Mayıs’ında dünyanın birçok ülkesinde grevler ve gösteriler yapıldı.
- 1 Mayıs Amerika’da doğmuş olmasına rağmen orada Emek Günü olarak Eylül’ün ilk Pazartesi resmi olarak kutlanmaktadır.

TÜRKİYE'DE 1 MAYIS KRONOLOJİSİ

- İlk 1 Mayıs 1909'da Osmanlı dönemi sosyalistleri tarafından kutlanmıştır. İkinci meşrutiyetin ilanından hemen sonra 1909'da Üsküp'te Türk, Bulgar ve Sırp işçilerden oluşan yaklaşık yüz kişi ellerinde kırmızı bayraklarla yürümüşlerdi.
- İstanbul'da ilk 1 Mayıs 1910'da kutlandı.
- İlk kitlesel 1 Mayıs kutlaması 1921'de yapıldı.
- 1 Mayıs, Osmanlı döneminden Cumhuriyet'in ilanına kadar savaş dönemleri hariç küçük katılımlarla kutlandı.
- 1924'te 1 Mayıs kutlamalarını Türkiye Amele Birliği tertip ediyordu. Ancak yeni rejimin Hükümeti, şiddetli bir tepki göstererek kutlamaları yasakladı.
- 1925'te "İnönü Hükümeti" tarafından çıkarılan Takrir-i Sükun Kanunu ile emekçi bayramını kutlamak çok daha zorlaşmıştır.
- 1925'te kapağında "Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz" yazan bir broşürü yayınlayan derginin yöneticileri ile Amele Teali Cemiyeti yöneticileri tutuklandılar. İstiklal Mahkemelerinde yargılanan yöneticilere 7 ila 15 yıl hapis cezası verildi.
- 1925'te Atatürk'ün emriyle 1 Mayıs "Bahar Bayramı" olarak düzenlendi.
- 1935 yılında 1 Mayıs, işçi bayramı olarak değil de "Bahar ve Çiçek Bayramı" olarak ücretsiz tatil günü ilan edildi.
- 1935'te 1 Mayıs bildirisi dağıttıkları gerekçesiyle yine tutuklamalar yapıldı. Tek parti dönemi boyunca 1 Mayıs kutlamaları yapmak yasaktı.
- 1951 yılında Menderes Hükümeti döneminde çıkarılan bir yasayla işçilere 1 Mayıs tatilinde yarım ücret ödenmesi kararlaştırıldı.
- 1956 yılında ise yine Menderes Hükümeti döneminde işçilere 1 Mayıs tatilinde tam ücret ödenmesi sağlandı.
- 1 Mayıs 1960'da ilk kez bir Başbakan radyodan yaptığı konuşmada işçilerin işçi bayramını kutladı.
- 27 Mayıs 1960 darbesinden 1975 yılına kadar toplu kutlamalar yapılmadı.
- 1976 yılında DİSK ve diğer örgütler kitlesel kutlama yaptı.

- 1 Mayıs 1977 yılında kanlı 1 Mayıs'ta 34 kişi katledildi (DİSK'e göre 36 kişi)
- 1 Mayıs 1978 yine Taksim'de kutlanacaktı. Ancak bu sefer hüznün hakim olduğu bir atmosferde anma yapıldı.
- 1979'da İstanbul'da 1 Mayıs kutlamaları yasaklandı.
- 1980'e gelindiğinde Sıkıyönetim otuz ilde miting ve gösteri yapılmasını yasakladı. Darbenin ardından Milli Güvenlik Konseyi 1 Mayıs'ın "bahar bayramı" olarak bile kutlanmasını yasakladı.
- 1989'da yapılan izinsiz gösteride bir kişi hayatını kaybetti, çok sayıda kişi yaralandı.
- 1992'de Türk-İş, Hak-İş ve DİSK kapalı salonda "1 Mayıs güç birliği ortak bildirisi" yayımlayarak ortak 1 Mayıs kutlaması yaptılar.
- 1992'den 2006 yılına kadar farklı yerlerde kutlamalar yapıldı.
- 2008 1 Mayıs'ı, Erdoğan Hükümeti tarafından "Emek ve Dayanışma Günü" olarak ilan edildi.
- 2009'da Erdoğan Hükümeti tarafından 1 Mayıs "Emek ve Dayanışma Günü" olarak resmi tatil yapıldı.
- 2010'da 32 yıl aradan sonra Taksim, ilk defa Erdoğan Hükümeti tarafından kitlesel kutlamalara açıldı.

Emekçilerin Marjinal Sol Örgütlere Bakışı

2. BÖLÜM

SENDİKAL ÖRGÜTLENME

Sendikalar, demokratikleşme ve şeffaflaşma sürecinde vazgeçilemeyecek kadar toplumsal yapıya nüfuz etmiş yapılardır. Çalışanlar olduğu sürece işgücünün örgütlü mücadelesinin devam edeceği tartışılmaz bir gerçektir. Bu nedenle sendikaların asla tesadüfler sonucu kurulan örgütler değil ihtiyaçlar sonucu kurulan örgütler olduğunu belirtmek gerekir. En baskıcı rejimlerin bile, gizli ya da açık bütün çabalarına rağmen sendikaların varlığına engel olamamasının en temel nedeni budur (Avilés, 2002: 2).

Türkiye’de de sendika kurmak veya sendikaya üye olmak Anayasa ile güvence altına alınmış bir haktır. Anayasa’nın “Sendika Kurma Hakkı” başlığını taşıyan 51. Maddesinde, “Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir.” denilmiştir. Bu madde hükmünce sendika kurma hakkı, bağımsız bir niteliğe kavuşturulmuş ve “sosyal ve ekonomik bir hak” olarak kabul edilmiştir (Tup, 2006: 5).

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu, sendikayı “Kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve meslekî hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluş” olarak tanımlamaktadır. 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununa göre “Sendika, işçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır.” (m. 2)

Memur-Sen Diyarbakır Türkiye 2014

Toplumsal hayatın bu kadar önemli bir unsuru olan sendikaların öncelikli görevi hatta varoluş şartı ise örgütlenmedir. Çalışan haklarının savunucusu konumunda olan sendikalar, üye sayıları ile doğru orantılı olarak etkin ve güçlü olabilirler. Sendikalar, kuruluş esasları bakımından farklı şekillerde örgütlenebilir (Işık-ı,2002: 189-190):

1. Örgütlenme Esaslarına Göre Sendikalar

A. Meslek sendikaları: Yalnızca belli bir meslek erbabının üye olduğu sendikalarlardır. Elektrikçiler sendikası, müfettişler sendikası gibi.

B. İşyeri ve işletme sendikaları: İşyeri, değişik mesleklere mensup olan ancak aynı işyerinde çalışan işçilerin üye olduğu sendikalarlardır. İşletme sendikaları da bu tür bir örgütlenmenin işletme boyutunda gerçekleşmesi ile ortaya çıkar.

C. İşkolu sendikaları: Değişik mesleklere sahip olan ve aynı işkolunda çalışanları kapsar. Ülkemizdeki mevzuat bu tür örgütlenmeye izin vermektedir. Eğer bir işletme, bir işkolunun yasal veya fiili monopolünü elinde bulunduruyorsa, işkolu sendikası aynı zamanda işletme sendikası niteliğini de taşıyabilir.

D. Bölge esasına göre kurulmuş sendikalar: Belli bir coğrafi veya yönetsel birimin sınırları içinde çalışanları kapsar. Belli bir bölgede çalışanları kapsayan işkolu ve meslek sendikaları aynı zamanda bu kategoriye sokulabilir. Ancak bu türün asıl örnekleri değişik mesleklerden ve değişik işkollarından çalışanların kurdukları sendikaların bölge esasına göre birleşmelerinden oluşur. Ülkemizde bu kategoriye giren sendika örgütlerine özel bir ad olarak “birlik” denilmiştir. Özellikle 1960 öncesinde yaygın olan bu örgütlerin bir örneği Ankara İşçi Sendikaları Birliği'dir.

E. Ulusal düzeyde veya ülke çapında kurulmuş sendika örgütleri: Sendika örgütlerinin ülke çapında birleşmelerinden oluşan MEMUR-SEN, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ gibi konfederasyonlar bu kategoriye girer.

Sendikalardaki örgütlenme biçimleri o ülkede sendikal hareketin tarihsel süreci ile yakından ilişkilidir. Ancak sendikaların kurulabilmesi ve başarılı olabilmesi için bazı ön şartların bulunması da gerekmektedir. Bunlar; sanayileşme, çalışanların çıkarlarının diğer grupların çıkarlarından farklı olduğunun bilincine varması, çalışan ve işveren arasındaki çıkar uyumsuzluklarının gerginleşmesi, çalışanları yönlendirecek bir lider kadronun bulunması, sendikaların kurulmasını engelleyecek yasal sınırlamaların olmaması ve demokrasinin varlığı şeklinde sıralanabilir (Korkusuz, 2003: 11).

2- Sendikal Örgütlenmenin Önündeki Engeller

Sendikal örgütlenmenin önündeki engellerin tespiti, oluşturulacak örgütlenme stratejileri açısından yol gösterici olacağından önemlidir. Bu engellerin bazıları sendikaların kendilerinden kaynaklanmakta bazıları da sendika dışındaki aktörlerden kaynaklanmaktadır. Örgütlenmede üye sayısını artırmak ve yeni kişileri sendikal birlikteliğe dahil etmek üzere geliştirilen politikaların yanında mevcut üyelerin elde tutulması önemlidir.

Sendikal bilincin oluşması için yeterli çabanın gösterilmemesi de sendikalardan kaynaklanan nedenlerden biridir. Sendikal aktifliğin temeli olan sendikal bilinç ülkemizde yeterli düzeyde değildir. Sendikaların ülkemizde ortaya çıkışındaki örgütlenme bilinci eksikliğinin hala giderilememiş olmasının birçok nedeni vardır. Ancak bu konudaki en büyük eksiklik sendikaların üyeleri ile sürekli ve düzenli bir ilişki kurmaları anlamına da gelen düzenli eğitim faaliyetlerinin olmamasıdır. Sendikal örgütlenmenin önündeki engeller şu şekilde sıralanabilir 4688 sayılı yasadaki kaynaklanan engeller, sendikaların ve yöneticilerinin duyarlılığının yetersizliğinden

Sendikal örgütlenmenin önündeki engellerin tespiti, oluşturulacak örgütlenme stratejileri açısından yol gösterici olacağından önemlidir. Bu engellerin bazıları sendikaların kendilerinden kaynaklanmakta bazıları da sendika dışındaki aktörlerden kaynaklanmaktadır.

kaynaklanan nedenler, üye olmayanların da sendikal haklardan aynı ölçüde yararlanmasından (üye olmanın kazanımlarda fark oluşturmaması) kaynaklanan nedenler, üye olduğunda belli bir siyasi gruba taraf olma düşüncesinden kaynaklanan nedenler, işverenlerin ve toplumun sendika üyeliğine iyi bakmamasından kaynaklanan nedenler. Bunlara başka maddeler de ilave etmek mümkündür.

3. İşçi Sendikacılığında Örgütlenme Oranları

İşçi sendikalarına ilişkin istatistikler yasaya göre yılda iki defa olmak üzere Ocak ve Temmuz aylarında yayımlanır. Ocak 2013 itibarıyla SGK verileri esas alınarak yayımlanan istatistiklerde işçi sendikalarının üyelerindeki değişimin yanı sıra grev, lokavt, resmi arabulucu, toplu iş sözleşmeleri ve benzeri birçok istatistik yer almaktadır. Bilindiği üzere daha önce işçi sendikalarının bildirdiği üyeler, Çalışma Bakanlığı tarafından dikkate alınır ve istatistikler yayımlanırdı. Bu durum “nylon üye” tartışmalarına neden olurdu. Birçok sendika, olmayan üyeleri sayesinde toplu iş sözleşmesi yapma yetkisini kullanırdı. Bakanlık hangi işkolunda ne kadar işçinin çalıştığını sendikaların kendilerine bildirdiği bilgileri dikkate alarak yayınlardı. Sendikalarda “nylon üye” olarak nitelendirilen üyelerle birlikte gerçekten çok fazla üyeye sahipmiş gibi görünürdü. Çünkü ölen üyeler, emekli olan üyeler ve benzeri nedenlerle sendikayla üyelik ilişkisi olmayanları, sendikalar Bakanlığa bildirmeyerek üye gösterirlerdi. Bu durumu sendikalarda Bakanlık yetkilileri de yıllardır bilmelerine rağmen, Sendikalar ülke barajını aşmak için bu yanlışın devam etmesine ses çıkarmazken, Hükümetler de resmi istatistiklerde işçilerin örgütlenme oranının yüksek olarak görünmesine ses çıkarmadılar.

Memur-Sen, Hak-İş Konya Türkiye 2015

2009 yılında yapılan yasa değişikliği ile ülkemizde işçi sendikalarının üye sayılarının tespitinde sendikaların bildirimleri değil Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarının esas alınması kararlaştırıldı. Bu yasal düzenleme gerçek sendikalı sayısını ortaya çıkaracaktı ancak birçok sendika toplu iş sözleşmesi yapma yetkisini (yüzde 10 ülke barajı nedeniyle) kaybedecekti. Çalışma Bakanlığı bu krizi çözmek için istatistiklerin yayınlamasını 4 defa yasal değişiklikle öteledi. SGK kayıtları esas alınarak yayınlanan ilk istatistik 2013 Ocak ayında yayınlandı. Daha önce herkesin yanlış olduğunu bildiği ancak görmezden geldiği verilere göre işçilerin yüzde 57'si sendikalı görünüyordu. SGK kayıtlarının esas alındığı ilk gerçek veriye göre (2013 Ocak istatistiklerine) ülkemizde toplam işçi sayısı 10 milyon 881 bin 618 kişi, sendikalı işçi sayısı 1 milyon 1 bin 671 kişi ve sendikalaşma oranı ise %9,21 olarak

yayınlandı. Güncel son veri olan Ocak 2016 istatistiklerine göre ülkemizde toplam işçi sayısı 12 milyon 663 bin 783 kişi, sendikalı işçi sayısı 1 milyon 514 bin 53 kişi ve sendikalılık oranı ise %11.96 olarak yayınlandı.

Burada önemli olan, son üç yıl içinde sendikalı sayısının yaklaşık 513 bin kişi artmasıdır. Zira geçmiş yıllarda sürekli üye kaybeden ve neredeyse dibe vuran işçi sendikacılığı, son üç yılda mevcut üye sayısını büyük oranda artırmıştır. Daha önce yüzde 9'lar civarında olan sendikalılık oranı ise çalışan kayıtlı işçi sayısı artmasına rağmen yüzde 12'ler düzeyine çıkmıştır. Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen işçilerdeki yüzde 12 düzeyinde olan sendikalaşma oranı etkin bir sendikacılık için yeterli değildir.

Örgütlenmenin artmasını yasal olarak sağlayan en önemli etken 6356 sayılı yasa ile getirilen işçi sendikalarına üyeliğin e-devlet üzerinden olmasına imkan verilmesidir. E-devlet üzerinden sendikalara üye olmanın kolay ve ücretsiz olması kısa sürede örgütlenmeyi artırmıştır. Ayrıca taşeron çalışanların sendikalara üye olmalarına imkan tanınması ve yapılacak toplu iş sözleşmelerinde ortaya çıkan ücret farklarının devlet tarafından ödenecek olması da sendika üyeliğini artıran diğer etkenlerdir.

**SGK KAYITLARI ESAS ALINDIĞINDAN İTİBAREN
İŞÇİLERDE SENDİKALAŞMA ORANI**

DÖNEM	SGK KAYITLARINA GÖRE TOPLAM İŞÇİ	TOPLAM SENDİKALI İŞÇİ	SENDİKALAŞMA ORANI (%)
2013 OCAK	10.881.618	1.001.671	9.21
2013 TEMMUZ	11.628.806	1.032.166	8.88
2014 OCAK	11.600.554	1.096.540	9.45
2014 TEMMUZ	12.287.238	1.189.481	9.68
2015 OCAK	12.180.945	1.297.464	10.65
2015 TEMMUZ	12.744.685	1.429.056	11.21
2016 OCAK	12.663.783	1.514.053	11.96

4. Memur Sendikacılığında Örgütlenme Oranları

İşçi sendikacılığında sendikalaşma oranı bakımından iyi olmayan durum, memur sendikalaşması bakımından son derece iyi bir noktadadır. Kamu görevlileri sendikaları yasası 2001'de çıktı ve ilk veriler 2002 yılında yayınlandı. 2002 yılı verilerine göre ülkemizde memur sendikalarına üye olabilecek kamu görevlilerinin sayısı 1 milyon 357 bin 326 kişi, sendikalara üye olanların sayısı 650 bin 770 kişi ve sendikalılık oranı ise %47.95 olarak yayınlandı. Son resmi veriler 2015'te yayınlanmıştı. 2015 yılı verilerine göre ülkemizde memur sendikalarına üye olabilecek kamu görevlilerinin sayısı 2 milyon 354 bin 314 kişi, sendikalara üye olanların sayısı 1 milyon 679 bin 27 kişi ve sendikalılık oranı ise %71.32 olarak yayınlandı. Bu yıl hem sendikalı sayısının hem de sendikalılık oranının artması beklenmektedir. Ülkemizde kamu çalışanı her 10 kişiden 7'sinin sendikalı olması, dünyada birçok ülkeden daha yüksek oranda sendikalaşmanın göstergesidir. Memur sendikacılığının siyaset ve grev hakkı gibi birçok sorunu olmasına rağmen örgütlenme oranında önemli bir seviyede olduğumuz görülmektedir. Üstelik kamu görevlileri sendikalarının örgütlenmesini engelleyen birçok yasal engel olmasına rağmen sendikalılık oranı önemli bir başarıdır. Çünkü yasada toplu sözleşme kazanımlarından üye olan olmayan herkesin üstelik dayanışma aidatı bile ödemediği yararlanma imkanının olması, sendikal örgütlenmeyi engellemektedir. Dünyada sendikalaşmaya baktığımızda işçi sendikacılığında altlarda, kamu çalışanları sendikalılık oranında ise en üst sıralarda olduğumuz görülecektir. Avrupa Birliği ülkelerinde sendikalaşma oranı ortalamasının %23, OECD ülkelerinde ise ortalamasının %16.7 olduğu düşünüldüğünde ülkemizin kamu görevlileri sendikalılık oranı bakımından çok iyi olduğunu söyleyebiliriz.

Dünyada Sendikalaşma Oranları (OECD Verileri)		Dünyada Sendikalaşma Oranları (OECD Verileri)	
Ülkeler	Sendikalılık Oranları	Ülkeler	Sendikalılık Oranları
Finlandiya	69.0	Almanya	18.0
İsveç	67.7	Japonya	17.8
Norveç	54.7	İsviçre	16.2
Belçika	50.4	Meksika	13.6
İtalya	35.6	ABD	10.8
İrlanda	29.8	OECD Ortalaması	16.7
Avusturya	27.8	AB Ortalaması	23
İngiltere	25.4		
Yunanistan	25.4		
Hollanda	18.2		

2002-2015 Yılları Arasında Kamu Görevlilerinin Örgütlenme Düzeyinin Gelişimine İlişkin Sayısal Bilgiler			
Yıl	Sendika Üyesi Olabilecek Toplam Kamu Gör. Sayısı	Sendika Üyesi Toplam Kamu Gör. Sayısı	Sendikalaşma Oranı (%)
2002	1.357.326	650.770	47,95
2003	1.272.267	788.846	62,00
2004	1.564.777	787.882	50,35
2005	1.584.490	747.617	47,18
2006	1.568.324	779.399	49,70
2007	1.617.410	855.463	52,89
2008	1.691.299	931.435	55,07
2009	1.784.414	1.017.072	57,00
2010	1.767.737	1.023.362	57,89
2011	1.874.543	1.195.102	63,75
2012	2.017.978	1.375.661	68,17
2013	2.134.638	1.468.021	68,77
2014	2.270.558	1.589.964	70,03
2015	2.354.314	1.679.027	71,32

Memur sendikacılığında 13 yılda sendika üyeliklerinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Tablolardan görüldüğü üzere Memur-Sen, hem üye sayısını hem de sendika üyesi olan memurlar içindeki temsil oranını önemli ölçüde artırmıştır. Resmi verilerin ilk açıklandığı yıl olan 2002’de sendikalara üye olanların %50.56’sı Türkiye Kamu-Sen’e, %40.31’i KESK’e ve %7.35’i Memur-Sen’e üye iken, son verilerin yayınlandığı 2015’te ise sendikalara üye olanların %49,82’si Memur-Sen’e, %26.55’i Türkiye Kamu-Sen’e ve %14.07’si ise KESK’e üyedir. Sendika üyesi her iki kamu görevlisinden biri Memur-Sen üyesidir. Sendikal liderliğin yer değiştirmesini sadece siyasi nedenlerle açıklamak gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Örneğin KESK, 2002’de sendikalı memurların %40.31’ini temsil ederken bugün bu oranın %14.07’ye düşmesinin nedenlerini Memur-Sen’in örgütlenme başarısına mazaretler aramak yerine, memurların neden KESK’in temsil oranını düşürdüğü üzerine kafa yormalıdır.

Resmî verilerin son açıklandığı yıl olan 2015'te sendikalara üye olabilecek kamu görevlilerinin %35.53'ünün Memur-Sen'e, %18.93'ünün Türkiye Kamu-Sen'e, %10.03'ünün ise KESK'e üye olduğunu görmekteyiz. Sendika üyesi olabilecek her üç üyeden birinin Memur-Sen üyesi olduğunu görmekteyiz. KESK ise sendikalara üye olabilecek her 10 kamu görevlisinden ancak birini üye yapabilmıştır.

2002 RESMÎ VERİLERE GÖRE KONFEDERASYONLARIN ÜYELERİNİN DAĞILIMLARI

KONFEDERASYON ADI	KONFEDERASYON ÜYE SAYISI	SENDİKA ÜYESİ OLAN KAMU GÖREVLİLERİNE ORANI (%)	SENDİKA ÜYESİ OLABİLECEK KAMU GÖREVLİLERİNE ORANI (%)
MEMUR-SEN	47.871	7.35	3.52
TÜRKİYE KAMU-SEN	329.065	50.56	24.24
KESK	262.348	40.31	19.32

2015 RESMÎ VERİLERE GÖRE KONFEDERASYONLARIN ÜYELERİNİN DAĞILIMLARI

KONFEDERASYON ADI	KONFEDERASYON ÜYE SAYISI	SENDİKA ÜYESİ OLAN KAMU GÖREVLİLERİNE ORANI (%)	SENDİKA ÜYESİ OLABİLECEK KAMU GÖREVLİLERİNE ORANI (%)
MEMUR-SEN	836.505	49.82	35.53
TÜRKİYE KAMU-SEN	445.729	26.55	18.93
KESK	236.203	14.07	10.03

3. BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanmasında izlenen yol ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler ile araştırmanın sınırlılıkları ve sayıltıları açıklanmıştır.

A. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın hedeflenen amaçlarına ulaşmak için gerekli olan verileri elde etmek üzere betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu çerçevede araştırma, “tarama” (survey) modelinde gerçekleştirilmiştir. Bu model olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, tutumların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye ve açıklamaya çalışan araştırmalarda kullanılan bir modeldir.

B. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de kamu kurumlarında çalışan sendikali memurlar oluşturmaktadır. Evreni temsilen TÜİK’in İstatistik Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) Düzey 1’deki 12 bölgeden 12 il seçilmiştir. Örneklem çapı ise 400 olarak belirlenmiş olup; hizmet kollarında çalışan sendikali memur oranları da dikkate alınarak, 12 bölgede kamuda çalışan sendikali memur sayılarına Orantılı Örnekleme yöntemiyle paylaştırılmıştır. Her bölgeden bir il olmak üzere, 12 bölgeden 12 il seçilmiş ve bölgelerin örneklem çapı bu illerin örneklem çapı olarak belirlenmiştir.

C. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Sendikali memurların, 1 Mayıs’ı ve Türkiye’de sendikal örgütlenmeyi nasıl algıladığını ve değerlendirdiğini belirlemek amacıyla literatür taraması ve uzmanların görüşleriyle önerileri alınarak iki bölüm ve 17 sorudan oluşan bir anket formu oluşturulmuştur. Birinci bölüm, memurların kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik 6 soru, ikinci bölüm ise 1 Mayıs’ı ve Türkiye’de sendikal örgütlenmeyi değerlendirmeye yönelik 11 soru içermektedir. Bu 11 sorunun 4’ü ise çoktan seçmeli olup 1 en önemli olmak üzere önem sırası vermeleri istendi. Uygulanan anket sonucu elde edilecek veriler SPSS 19 istatistiksel analiz paket programına yüklendi ve araştırma amaçları doğrultusunda çeşitli istatistiksel analizlere tabi tutuldu.

D. Sınırlılıklar ve Sayıltılar

Araştırma Türkiye genelinde yapıldığı için kent-kır ve maliyet kotaları konulmuştur. Buna göre araştırma; TÜİK’in İstatistik Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) Düzey 1’den Türkiye’yi temsilen 12 bölgeden, 12 il (İstanbul, Balıkesir, İzmir, Bursa, Ankara, Adana, Kayseri, Samsun, Trabzon, Erzurum, Malatya ve Gaziantep) seçilerek, kent (merkez) bölgelerindeki kamu kurumlarında çalışan sendikali memurlarla 13- 15 Nisan 2016 tarihleri arasında yüz yüze anket tekniği ile gerçekleştirildi.

2. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

Anketlerin uygulanması sonucu elde edilen veriler SPSS 19 paket programında analiz edildi. Hazırlanan veri toplama aracı ile elde edilen veriler, araştırmanın amaçları doğrultusunda çözümlendi. Araştırma evrenini temsil eden 400 sendikalı kamu görevlisine uygulanan anketin birinci bölümünde katılımcılarla ilgili bazı kişisel bilgiler elde edilmiş, elde edilen bu bilgilerin içeriği aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

A. Ankete Katılanların Profili

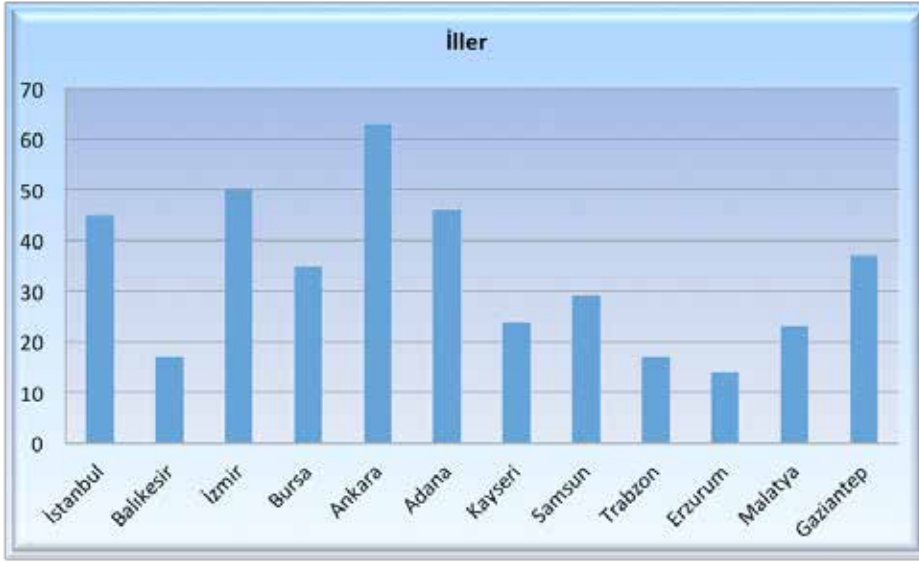
a. Katılımcıların İllere Göre Dağılımı

Tablo 1. Katılımcıların illere göre dağılımı

İLLER	FREKANS	%
İstanbul	45	11,3
Balıkesir	17	4,3
İzmir	50	12,5
Bursa	35	8,8
Ankara	63	15,8
Adana	46	11,5
Kayseri	24	6,0
Samsun	29	7,3
Trabzon	17	4,3
Erzurum	14	3,5
Malatya	23	5,8
Gaziantep	37	9,3
TOPLAM	400	100

Araştırmaya katılan sendikalı memurların dağılımı incelendiğinde en fazla katılım %15,5’le Ankara’dan, en az katılım ise %3,5’le Erzurum’dan olmuştur.

Grafik 1. Sendikali memurların illere göre grafiği

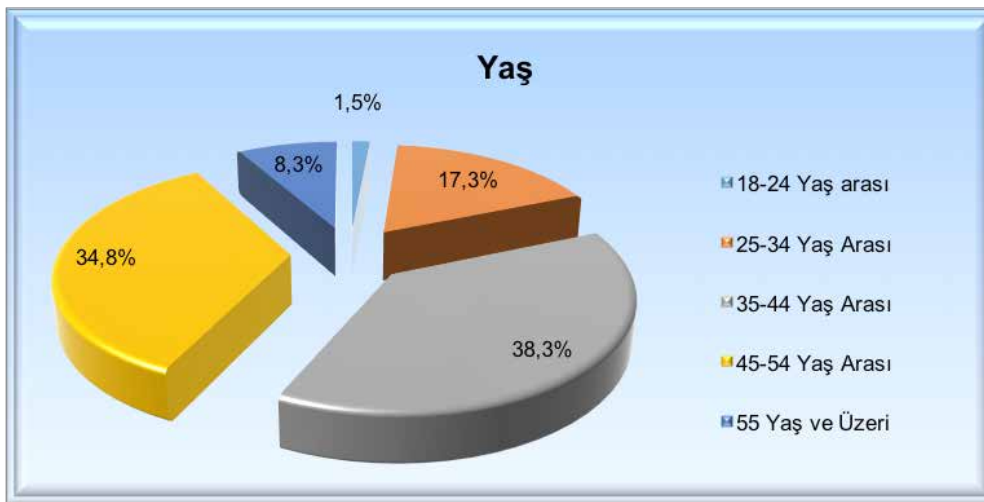

b. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Tablo 2. Katılımcıların yaşa göre dağılımı

YAŞ	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
18-24 Yaş arası	6	1,5	1,5
25-34 Yaş Arası	69	17,3	18,8
35-44 Yaş Arası	153	38,2	57,0
45-54 Yaş Arası	139	34,8	91,8
55 Yaş ve Üzeri	33	8,2	100
TOPLAM	400	100	

Sendikali memurların %81,2'sinin 35 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir.

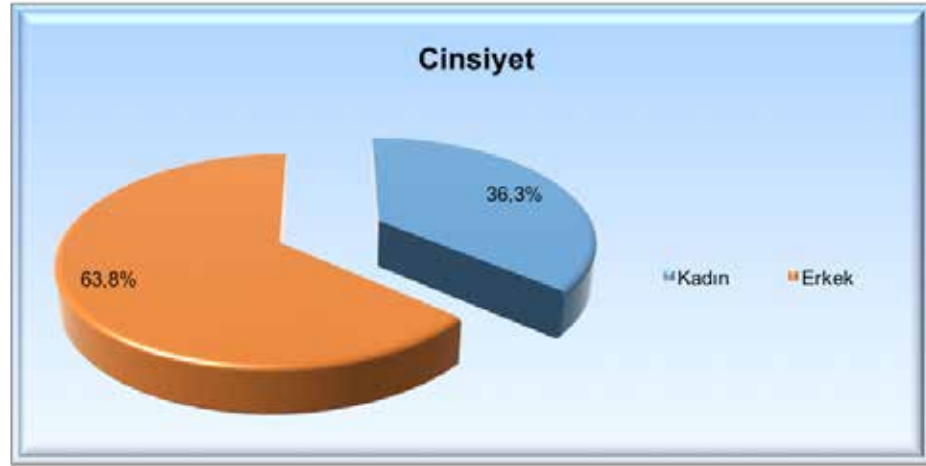
Grafik 2. Sendikali memurların yaş grafiği

c. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 3. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

CİNSİYET	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
Kadın	145	36,3	36,3
Erkek	255	63,7	100
TOPLAM	400	100	

Araştırmaya katılan kamu görevlilerinin %36,3'ü kadın, %63,7'si erkektir.

Grafik 3. Sendikalı memurların cinsiyet grafiği

d. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 4. Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımı

EĞİTİM DURUMU	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
İlk-Orta-Lise	41	10.3	10.3
Yüksekokul (Ön Lisans)	68	17.0	27.3
Lisans	247	61.7	89.0
Yüksek Lisans	40	10.0	99.0
Doktora	4	1	100.0
Toplam	400	100	

Ankete katılanların % 72,7'si lisans ve üzerinde öğrenim derecesine sahiptir. Yüksek lisans öğrenim derecesine sahip olan sendikacı memurların oranı ise %10'dur.

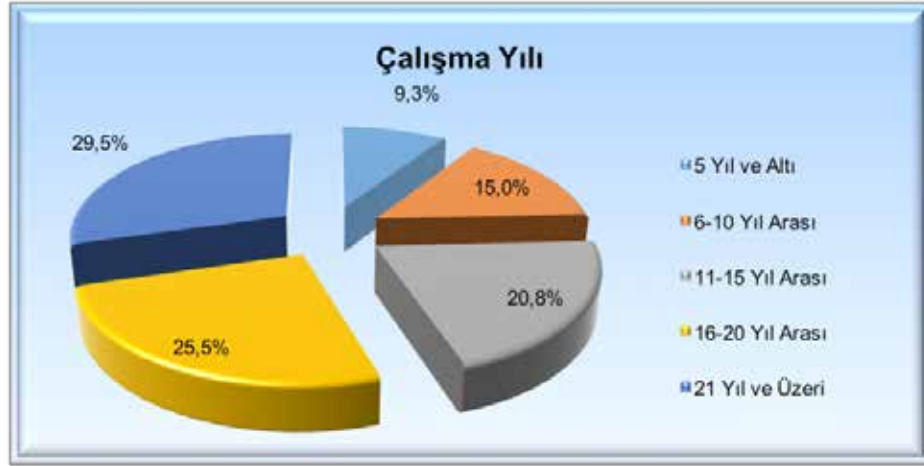
Grafik 4. Sendikacı memurların eğitim durumu grafiği

e. Katılımcıların Çalışma Yılına Göre Dağılımı

Tablo 5. Katılımcıların çalışma yılına göre dağılımı

ÇALIŞMA YILI	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
5 Yıl ve Altı	37	9.3	9.3
6-10 Yıl Arası	60	15.0	24.3
11-15 Yıl Arası	83	20.2	45.0
16-20 Yıl Arası	102	25.5	70.5
21 Yıl ve Üzeri	118	29.5	100.0
Toplam	400	100	

Sendikalı memurların %55'i 16 yıl ve üzeri çalışma yılına sahiptir. 10 yıl ve altında çalışma yılına sahip olanların oranı ise %24,3'tür.

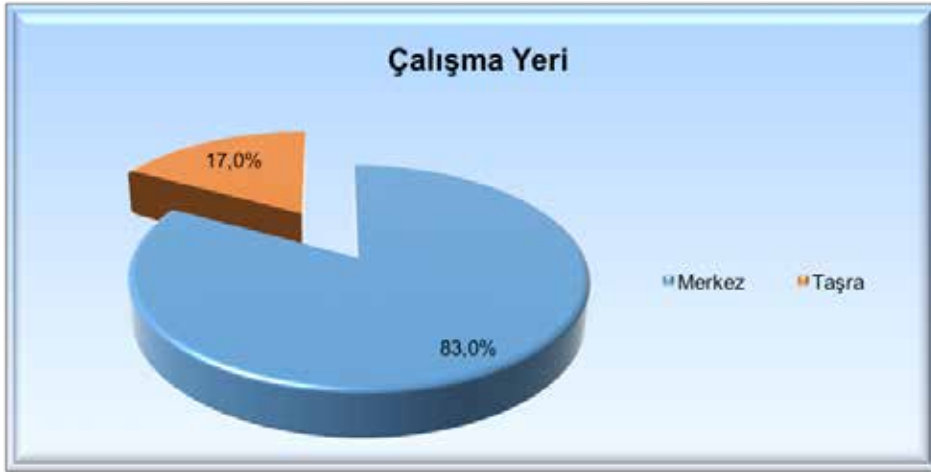
Grafik 5. Sendikalı memurların çalışma yıllarının grafiği

f. Katılımcıların Çalışma Yerine Göre Dağılımı

Tablo 6. Katılımcıların çalışma yerine göre dağılımı

ÇALIŞMA YERİ	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
Merkez	239	83.0	83.0
Taşra	49	17.0	100.0
Toplam	288	100.0	

Katılımcıların %83'ü merkezde, %17'si taşrada çalışmaktadır.

Grafik 6. Sendikalı memurların çalışma yeri grafiği

g. Katılımcıların Üye Oldukları Konfederasyona Göre Dağılımı

Tablo 7. Katılımcıların üye oldukları konfederasyona göre dağılımı

KONFEDERASYON	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
Memur-Sen	251	62.8	62.8
Kamu-Sen	76	19.0	81.8
KESK	40	10.0	91.8
Diğer	33	8.3	100.0
Toplam	400	100.0	

Grafik 7. Memurların konfederasyonlarının grafiği

B. 1 MAYIS'A İLİŞKİN ÇALIŞANLARIN ALGILARI

a. 1 Mayıs'ta Yaşanan Çatışma Görüntülerinden Rahatsızlık Duyma Durumu

Tablo 8. 1 Mayıs'ta yaşanan çatışma görüntülerinden rahatsızlık duyma durumu

1 Mayıs'ta yaşanan çatışma görüntülerinden rahatsızlık duyuyor musunuz?	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
Evet	380	95,2	95.2
Hayır	19	4.8	100.0
Toplam	399	100.0	

Ankete katılan memurların büyük bir çoğunluğu (%95,2) 1 Mayıs'ta yaşanan çatışma görüntülerinden rahatsızlık duyduğunu ifade etmektedir. Çalışanlar farklı konfederasyon üyeleri olmalarına rağmen çok önemli bir bölümü 1 Mayıs'ın çatışma alanına dönüştürülmesinden rahatsızlık duyduğu görülmektedir. Hatta her yıl kutlama yeri üzerinden tartışma çıkaran KESK üyelerinin %85'inin çatışma görüntülerinden rahatsızlık duyduğu görülmektedir.

Grafik 8. 1 Mayıs'ta yaşanan çatışma görüntülerinden rahatsızlık duyma durumu

Tablo 8.1. 1 Mayıs'ta yaşanan çatışma görüntülerinden rahatsızlık duyma durumunun konfederasyonlara göre dağılımı

		1 Mayıs'ta yaşanan çatışma görüntülerinden rahatsızlık duyuyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Konfederasyon	Memur-Sen	242 96,8%	8 3,2%	250 100,0%
	Kamu-Sen	73 96,1%	3 3,9%	76 100,0%
	KESK	34 85,0%	6 15,0%	40 100,0%
	Diğer	31 93,9%	2 6,1%	33 100,0%
Toplam		380 95,2%	19 4,8%	399 100,0%

b. 1 Mayıs'ın Anlamına Uygun Kutlanma Durumu

Tablo 9. 1 Mayıs'ın anlamına uygun kutlanma durumu

Ülkemizde 1 Mayıs gerçek anlamına uygun olarak kutlanmakta mıdır?	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
Evet	93	23.5	23.5
Hayır	103	76.5	100.0
Toplam	396	100.0	

Her 4 sendikalı memurdan 3'ü (%76,5), ülkemizde 1 Mayıs'ın gerçek anlamına uygun olarak kutlanmadığını düşünmektedir. 1 Mayıs'ın gerçek anlamına uygun olarak kutlandığını düşünenlerin oranı ise %23,5'tir. Konfederasyon dağılımına göre Kamu-Sen ve KESK yaklaşık aynı düzeylerde cevap vermişlerdir. Ancak her iki konfederasyon üyelerinin %70'i 1 Mayıs'ın gerçek anlamına uygun kutlanmadığını düşünmektedirler.

Grafik 9. Ülkemizde 1 Mayıs'ın gerçek anlamına uygun kutlandığını düşünme durumu

Tablo 9.1. 1 Mayıs'ın anlamına uygun kutlanma durumunun konfederasyonlara göre dağılımı

Ülkemizde 1 Mayıs gerçek anlamına uygun olarak kutlanmakta mıdır?				
		Evet	Hayır	Toplam
Konfederasyon	Memur-Sen	53 21,3%	196 78,7%	249 100,0%
	Kamu-Sen	23 30,3%	53 69,7%	76 100,0%
	KESK	12 30,0%	28 70,0%	40 100,0%
	Diğer	5 16,1%	26 83,9%	31 100,0%
Toplam		93 23,5%	303 76,5%	396 100,0%

c. 1 Mayıs Kutlamalarında Provokasyon Olduğunu Düşünme Durumu

Tablo 10. 1 Mayıs kutlamalarında provokasyon olduğunu düşünme durumu

1 Mayıs kutlamalarında provokasyon olduğunu düşünüyor musunuz?	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
Evet	359	90.9	90.9
Hayır	36	9.1	100.0
Toplam	395	100.0	

Sendikalı memurların %90,9'u 1 Mayıs kutlamalarında provokasyon olduğunu düşünürken, %9,1'i provokasyon olmadığını düşünmektedir. Bu durum özellikle kutlamaları gölgeleme çalışmalarının çalışanlar tarafından bilindiğini göstermektedir. Memur-Sen üyelerinin yaşanan olaylarda %92'si, KESK üyelerinin ise %75'i provokasyon olduğunu düşünmektedir.

Grafik 10. 1 Mayıs kutlamalarında provokasyon olduğunu düşünme durumu

Tablo 10.1. 1 Mayıs kutlamalarında provokasyon olduğunu düşünme durumunun konfederasyonlara göre dağılımı

1 Mayıs kutlamalarında provokasyon olduğunu düşünüyor musunuz?		Evet	Hayır	Toplam
Konfederasyon	Memur-Sen	229 92,0%	20 8,0%	249 100,0%
	Kamu-Sen	74 97,4%	2 2,6%	76 100,0%
	KESK	30 75,0%	10 25,0%	40 100,0%
	Diğer	26 86,7%	4 13,3%	30 100,0%
Toplam		359 90,9%	36 9,1%	395 100,0%

d. 1 Mayıs'ın Taksim Dışında da Kutlanabileceğini Düşünme Durumu

Tablo 11. 1 Mayıs'ın taksim dışında da kutlanabileceğini düşünme durumu

1 Mayıs Taksim dışında da kutlanabilir mi?	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
Evet	357	90.4	90.4
Hayır	38	9.6	100.0
Toplam	395	100.0	

1 Mayıs'ın Taksim dışında da kutlanabileceğini ifade eden sendikali memurların oranı %90,4 olarak karşımıza çıkmaktadır. Taksim dışında bir yerde kutlanamayacağını düşünenlerin oranı ise %9,6'dır. Çalışanların büyük bölümünün başka alanlarda da kutlama yapılacağını söylemesi alan üzerinden yürütülen tartışmaların çalışan için anlamsız olduğunu göstermektedir. Memur-Sen üyelerinin %93,5'i, KESK üyelerinin ise %67,5'i 1 Mayıs'ın Taksim dışında da kutlanabileceğini söylemektedir.

Grafik 11. 1 Mayıs'ın Taksim dışında da kutlanabileceğini düşünme durumu

Tablo 11.1. 1 Mayıs'ın taksim dışında da kutlanabileceğini düşünme durumunun konfederasyonlara göre dağılımı

1 Mayıs Taksim dışında da kutlanabilir mi?		Evet	Hayır	Toplam
Konfederasyon	Memur-Sen	232 93,5%	16 6,5%	248 100,0%
	Kamu-Sen	71 93,4%	5 6,6%	76 100,0%
	KESK	27 67,5%	13 32,5%	40 100,0%
	Diğer	27 87,1%	4 12,9%	31 100,0%
Toplam		357 90,4%	38 9,6%	395 100,0%

e. Taksim'in Çalışanlar İçin Kutsal Olduğunu Düşünme Durumu

Taksim çalışanlar açısından kutsal mıdır?	FREKANS	%	BİRİKİMLİ %
Evet	43	10.9	10.9
Hayır	350	89.1	100.0
Toplam	393	100.0	

Ankete katılan sendikalı kamu görevlilerinin %10,9'u Taksim'in çalışanlar için kutsal olduğunu söylemektedir. Diğer yandan %89,1'i ise Taksim'in çalışanlar için kutsal olmadığını ifade etmektedir. Memur-Sen üyelerinin %95,1'i, KESK üyelerinin ise %60'ı Taksim'in kutsal olmadığını düşünmektedir.

Grafik 12. Taksim'in çalışanlar açısından kutsal olduğunu düşünme durumu

Tablo 12.1. Taksim'in çalışanlar için kutsal olduğunu düşünme durumunun konfederasyonlara göre dağılımı

		Taksim çalışanlar açısından kutsal mıdır?		
		Evet	Hayır	Toplam
Konfederasyon	Memur-Sen	12 4,9%	234 95,1%	246 100,0%
	Kamu-Sen	3 3,9%	73 96,1%	76 100,0%
	KESK	16 40,0%	24 60,0%	40 100,0%
	Diğer	12 38,7%	19 61,3%	31 100,0%
Toplam		43 10,9%	350 89,1%	393 100,0%

C. 1 MAYIS'TA YAŞANAN ÇATIŞMA GÖRÜNTÜLERİNİN KAYNAĞI

1 Mayıs'ta yaşanan çatışma görüntülerinin kimlerden kaynaklandığını tespit etmek için sorulan sorunun şıkları çoktan seçmeli yapılmış ve bu şıklara en önemlisi 1 olacak şekilde önem sıra numarası verilmesi istenmiştir.

Tablo 13. 1 Mayıs'ta Yaşanan Çatışma Görüntülerinin Kaynağı

1 Mayıs'ta yaşanan çatışma görüntüleri kimlerden kaynaklanmaktadır?	Önem Sırası	FREKANS	%
Provokatörlerden	1	2278	76,2
Çalışanlar dışındaki kitlelerden	2	229	66,4
Valiler ve Emniyet görevlilerinden	3	144	62,3
Hükümet yetkililerinden	4	117	57,4

Çoktan seçmeli ve önem sıra numarası verilen bu soruya; araştırmaya katılan sendikacı memurların %76,2'si 1 Mayıs'ta yaşanan çatışma görüntülerinin "provokatörlerden kaynaklandığını" 1. sırada, %66,4'ü "çalışanlar dışındaki kitlelerden kaynaklandığını" 2. sırada, %62,3'ü "Valiler ve Emniyet görevlilerinden kaynaklandığını" 3. Sırada, %57,4'ü ise "Hükümet yetkililerinden kaynaklandığını" 4. sırada olarak işaretlemiştir.

D. 1 MAYIS'TAN ÇALIŞANLARIN BEKLENTİLERİ

Sendikacı memurların 1 Mayıs'tan beklentilerini belirlemek için sorulan sorunun şıkları çoktan seçmeli olup bu şıklara, en önemlisi 1 olacak şekilde önem sıra numarası vermeleri sonucu elde edilen veriler sonucunda aşağıdaki tabloda önem sırasına göre en fazla işaretlenenler yer almaktadır.

Tablo 14. 1 Mayıs'tan Beklenti

1 Mayıs'tan beklentiniz nedir?	Önem Sırası	FREKANS	%
Birlik, beraberlik ve kardeşlik duygularının en üst düzeyde olduğu bir gün olması	1	223	66,2
Ekonomik durumumuzun ve çalışma şartlarının düzeltilmesi	2	148	47,6
Çalışanların sorunlarının dile getirilmesi	3	122	38,0

Buna göre, sendikalı memurların %66,2'si 1 Mayıs'tan beklenti olarak "birlik, beraberlik ve kardeşlik duygularının en üst düzeyde olduğu bir gün olmasıdır" 1. sırada, %47,6'sı "ekonomik durumumuzun ve çalışma şartlarının düzeltilmesi" 2. sırada, %38'i ise "çalışanların sorunlarının dile getirilmesi" 3. sırada olarak işaretlemiştir. Bu sonuçlara göre çalışanların gündeminin ne olduğu ortadadır. Kutlama yeri üzerinden tartışma yürüten sendikaların çalışanların gündeminden kopuk oldukları görülmektedir.

E. TÜRKİYE'NİN EN ÖNEMLİ SORUNU

Türkiye'nin en önemli sorununu sendikalı kamu görevlileri tarafından belirlemek için kendilerine yöneltilen sorunun şıkları çoktan seçmeli olup bu şıklara, en önemlisi 1 olacak şekilde önem sıra numarası vermeleri sonucu elde edilen veriler sonucunda aşağıdaki tabloda önem sırasına göre en fazla işaretlenenler bulunmaktadır.

Türkiye'nin en önemli sorunu nedir?	Önem Sırası	FREKANS	%
Terör	1	300	83,3
İşsizlik	2	137	44,1
Ekonomik sorunlar	3	93	32,0
İş güvencesi	4	78	28,5
Uluslararası savaşlar	5	55	19,8
Sendikal hakların yetersizliği	6	112	42,1
Toplu sözleşme hükümlerinin uygulamasında yaşanan sorunlar	7	124	48,4
Darbeler	8	104	52,3

Ankete katılan sendikalı kamu görevlilerinin %83,3'ü Türkiye'nin en önemli sorunu olarak 1. sırada terör, %44,1'i 2. sırada işsizlik, %32'si 3. sırada ekonomik sorunlar, %28,5'i 4. sırada iş güvencesi, %19,8'i 5. sırada uluslararası savaşlar, %42,1'i 6. sırada sendikal hakların yetersizliği, %48,4'ü 7. sırada toplu sözleşme hükümlerinin uygulanmasında yaşanan sorunlar, %52,3'ü ise 8. sırada darbeler olarak işaretlemiştir.

F. SENDİKAYA ÜYE OLMANIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Sendikalara üye olmayı sağlayan faktörlerin neler olduğunu belirlemek için sorulan sorunun şıkları çoktan seçmeli olup bu şıklara, en önemlisi 1 olacak şekilde, araştırmaya katılanların önem sıra numarası vermeleri sonucu elde edilen veriler sonucunda, aşağıdaki tabloda önem sırasına göre en fazla işaretlenenler bulunmaktadır.

Tablo 17. Sendikaya Üye Olmayı Sağlayan Faktörler

Sendikaya üye olmanızı sağlayan faktörler nelerdir?	Önem Sırası	FREKANS	%
Dayanışmanın önemine inandığım için	1	106	38,3
Sendikal mücadelenin önemine inandığım için	2	55	21,4
Ekonomik ve sosyal haklarımı arttırdığı için	3	47	20,9
İdeolojik olarak yakınlık duyduğum için	4	42	19,2
Sendikanın yönetici ve temsilcilerinin tavırlarını olumlu bulduğum için	5	37	16,4
Sendikanın gücünden dolayı kendimi güvende hissetmek için	6	28	13,3
Yönetici baskısının olumsuzluklarından kurtulmak için	7	24	14,3
Görsel ve yazılı medyada sendikanın çalışmalarından etkilendiğim için	8	15	10,1
İş arkadaşlarımla grup baskısından dolayı	9	57	29,7

Ankete katılanların %38,3'ü sendikalara üye olmayı sağlayan faktörler arasında 1. sırada “dayanışmanın önemine inandığım için” olduğunu, %21,4'ü 2. sırada “sendikal mücadelenin önemine inandığım için” olduğunu, %20,9'u 3. sırada “ekonomik ve sosyal haklarımı arttırdığı için” olduğunu, %19,2'si 4. sırada “ideolojik olarak yakınlık duyduğum için” olduğunu, %16,4'ü 5. sırada “sendikanın yönetici ve temsilcilerinin tavırlarını olumlu bulduğum için” olduğunu, %13,3'ü 6. sırada “sendikanın gücünden dolayı kendimi güvende hissetmek için” olduğunu, %14,3'ü 7. sırada “yönetici baskısının olumsuzluklarından kurtulmak için” olduğunu, %10,1'i 8. sırada “görsel ve yazılı medyada sendikanın çalışmalarından etkilendiğim için” olduğunu, %29,7'si ise 9. sırada “iş arkadaşlarımla grup baskısından dolayı” olduğunu söylemektedir. Sendikal örgütlenmenin çalışanlara sağladığı en önemli avantaj dayanışmadır. Ankete katılan çalışanların ilk sırada dayanışmanın önemini görmesi sendikacılık açısından önemlidir. Ülkemizde çok tartışılan sendika siyaset ilişkisinin yeliği belirleme durumu dördüncü sıradadır.

SONUÇ

Dünyada emek hareketinin uzun süreli çalışmaya ve çalışma şartlarının ağırlığına verdiği tepkiler sonucu bazı emekçiler hayatını kaybetmiş ve ağır bedeller ödemiştir. 1 Mayıs, emek hareketinin ödediği ağır bedellerin simgesel bir günüdür. Bu nedenle bir taraftan “emek bayramı” olarak kutlanırken diğer taraftan da acıların hatırlandığı bir güne tekabül eder. Amerika’da hayatını kaybeden emekçilerin yanı sıra ülkemizde de 1977 yılında yaşanan acı olayları akla getirir. Çalışmamızda 1 Mayıs ile ilgili kamuoyunun ve emek hareketinin gözünden kaçırılmaya çalışılan gerçekleri anlatmaya çalıştık. Alan araştırmasıyla çalışanların 1 Mayıs algısı ve Örgütlenme sorunlarına ilişkin bazı ilginç veriler elde ettik.

Araştırmaya göre memurların büyük bir çoğunluğu (%95,2’si) 1 Mayıs’ta yaşanan çatışma görüntülerinden rahatsızlık duyduğunu, %90,4’ü 1 Mayıs’ın Taksim dışında da kutlanabileceğini ifade etmiştir. Memur-Sen üyelerinin %93,5’i, KESK üyelerinin ise %67,5’i 1 Mayıs’ın Taksim dışında da kutlanabileceğini söylemektedir. Ankete katılanların tamamının sendikalı kamu çalışanları olduğu düşünüldüğünde Taksim ısrarının emekçilerin önemli bir çoğunluğunun talebi olmadığını görürüz. Ankete katılanların %89,1’inin Taksim’in çalışanlar için kutsal olmadığını ifade etmesi ise “Taksim bizim Kabemiz” diyenlerin hakikatten ne kadar uzak olduklarını göstermektedir.

Çalışanların %66,2’si 1 Mayıs’tan “birlik, beraberlik ve kardeşlik duygularının en üst düzeyde olduğu bir gün olmasını”, %47,6’sı “ekonomik durumumuzun ve çalışma şartlarının düzeltilmesini”, %38’i ise “çalışanların sorunlarının dile getirilmesini” istemektedir. Bu sonuçlar, kutlama yeri üzerinden tartışma yürüten sendikaların çalışanların gündeminden ne kadar kopuk olduklarını göstermektedir.

Araştırmadaki sendikalı memurların %48’i sendikalara üye olmanın önündeki en önemli engel olarak 1. sırada “üye olmayanların da sendikal haklardan aynı ölçüde yararlanması” olduğunu, %28,3’ü 2. sırada “belirli bir siyasi gruba taraf olma düşüncesi” olduğunu söylemiştir. Bu nedenle örgütlenmenin önündeki en önemli engel üye olmayanların da üye olanlar gibi sendikal kazanımlardan aynı ölçüde yararlanmasıdır. Evrensel sendikal normlarda üye olmayanların sendikal kazanımlardan yararlanmasının yolu yetkili sendikaya dayanışma aidatı ödemesidir. Bu nedenle 4688 sayılı yasada değişiklik yapılması elzemdir.

Ankete katılanların %38,3’ü sendikalara üye olmayı sağlayan faktörler arasında 1. sırada “dayanışmanın önemine inandığım için” olduğunu, %21,4’ü 2. sırada “sendikal mücadelenin önemine inandığım için” olduğunu, %20,9’u 3. sırada “ekonomik ve sosyal haklarımı artırdığı için” olduğunu, söylemektedir. Ankete katılan çalışanların ilk sırada dayanışmanın önemini görmesi sendikacılık açısından önemlidir. Ülkemizde çok tartışılan sendika siyaset ilişkisinin üyeliği belirleme durumunun dördüncü sırasında olması ise ilginçtir.

KAYNAKÇA

- » Atay, Korhan, (2013) 1 Mayıs 1977 İşçi Bayramı Neden ve Nasıl Kana Bulandı?. İstanbul: Metis Yayınları.
- » Mahiroğulları Adnan. (2005). Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de İşçi Sendikacılığı. İstanbul: Kitabevi.
- » Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi 1. Cilt. (1996). İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını.
- » Ersan, Vehbi (2013). 1970'lerde Türkiye Solu. İstanbul: İletişim Yayınları.
- » Mason, Paul, (2014). Çalışarak Yaşamak ya da Savaşarak Ölmek. Çeviri: Gözde Orhan - Mehmet Ertan. İkinci Basım. İstanbul :Yordam Kitap.
- » Işıklı, Alpaslan. (2003). Gerçek Örgütlenme Sendikacılık. Ankara: İmge Kitabevi.
- » Akar, Atilla. (2009). Türkiye Komplolar ve Provokasyonlar Tarihi, İstanbul: Profil Yayınları.
- » Ojeda-Aviles, A. 2002. "Trade union responses to globalization: Spain, International Institute For Labour Studies". Discussion papers 114/2002.
- » Işıklı, Alpaslan. (2002). İş Hukuku. Ankara: İmaj Yayınevi.
- » Korkusuz, M. Refik. (2003). Dünyada İşçi Sendikalarının Faaliyetleri. İzmir: Birleşik Matbaacılık.
- » Tup, İ. (2006). Türk İş Hukuku'nda Sendikaların Faaliyetleri. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- » <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/kamu-personeli-istatistikleri>
- » <http://www.csgeb.gov.tr/home/contents/istatistikler/iscisendikauyesayilari/>

Oğuzlar Mahallesi 1371 Sokak No:1 Balgat- Çankaya/ANKARA
Tel: 0312 239 09 72-73 basin@memursen.org.tr
www.memursen.org.tr